

ČESKÉ DIVADLO.
POŘÁDÁ BEDŘICH ŠALOUN.

SVAZEK 33.

GERHART HAUPTMANN:
TKALCI.

ZORA,
SPOLEČNOST S R. O., NAKLADATELSTVÍ, UMĚLECKÝ ZÁVOD
V PRAZE (KARLÍNĚ).

GERHART HAUPTMANN:

TKALCI.

HRA ZE ČTYŘICÁTÝCH LET.

KRKONOŠSKÝM NÁŘEČÍM PODLE 33. VYDÁNÍ S POVOLENÍM
AUTOROVÝM PŘELOŽILI

JAKUB RYDVAN
a L. JANOUSEK.

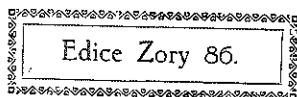

ZORA,
SPOLEČNOST S R. O., NAKLADATELSTVÍ, UMĚLECKÝ ZÁVOD
V PRAZE (KARLÍNĚ).

Tištěno jako rukopis.

Právo autorovo i překladatelů zastupuje a zadává jen Aug. Novotný v Poděbradech, Dittrichova ul. 252-II., bez jehož předchozího svolení tato hra provozovati se nesmí. — Každé neoprávněné provedení stihá se soudně.

Půjčovati, opisovati byť i jednotlivé úlohy, anebo jinak rozmnožovati tento překlad, jest zakázáno podle § 467. trest. zákona a § 51. zákona o právu autorském a stihá se jako patisk.

239 2511
Tiskem M. KNAPPA v Praze (Karlíně). MCMXXII.

252/D

52 = příl. č.

Svému otci

ROBERTU HAUPTMANNOWI

věnuji toto drama.

Jestliže Ti, milý tatínku, připisují toto drama, děje se tak z pocitů, jež znáš a jichž netřeba rozebíratí na tomto místě.

Tvé vyprávění o dědovi, chudém tkalci, jenž v mládí sedal za stávkem jako líčení hrdinové, stalo se podkladem mého díla, které, ať již životné či vnitřně zpuchřelé, je přece nejlepším, co může dáti „ubohý člověk jako je Hamlet“.

Tvíj

Gerhart.

Literární a zvláště dramatické dílo Gerharta Hauptmanna, podnes jednoho z nejpřednějších a nejrazovitějších představitelů mladého básnického Německa (* r. 1862 v Salzbrunně, žije střídavě v Krkonoších a Berlíně), tvoří přímou linii vývoje, třeba někteří literární historikové viděli v „Potopeném zvonu“ zřejmý odklon. Počínaje sociálním dramatem „Vor Sonnenaufgang“ (Před slunce východem), jímž r. 1889 po návštěvě sochařského oddělení umělecké školy ve Vratislavi a universitním studiu přírodních věd v Jeně a Berlíně poprvé vystoupil s nevalným uznáním soudobé kritiky na divadelních prknech jako dramatický autor, až po historický obraz ze selské vojny 1525 „Florian Geyer“ (1896); v ibsenovsky silné rodinné tragedii „Das Friedensfest“ (z r. 1890), v manželském dramatu „Einsame Menschen“ (1891, v překl. Šimáčkové „Osamělé duše“ 1895), ve hře „Kollege Crampton“ (1892, přel. B. Kaminský 1900), v kleistovsky mravolichné komedii „Der Biberpelz“ (1893, v překl. P. Nebeského „Bobří kožich“ v cyklu „Máje“ na Smíchově 1897 a na Vinohradech 1908), v zdramatis. mystickém snu „Hanneles Himmelfahrt“ (v překl. Bedř. Salouna „Hanička“ 1902). — ale i v druhém období umělecké tvorby, vítězně zahájeném zmíněnou symbolickou pohádkou o marnosti nadlidského snažení a tužeb „Die versunkene Glocke“ (1896, v překl. Fr. S. Procházky na div. Nár. 1905), již předcházelo nokturno „Elga“ (přel. J. Sach 1905) a následovalo temné osudové drama krkonošské „Fuhrmann Hentschel“ (1898, v překl. Ant. Staška 1899*), soc. hra „Rose Bernd“ (1903), shakespearovská veselohra „Schluck und Jau“ (1900), pokračování „Bobřího kožichu“ — „Der rote Hahn“ (1901) a burleskní komedie „Die Jungfern von Bischofsberg“ (1907),

*) Tiskem vydán překlad B. Salouna, 1907.

pohádky „Der arme Heinrich“ (1902) a „Und Pippa tanzt...“ (1906, přel. Fr. S. Procházka), grillparzerovská historická hra „Kaiser Karls Geisel“ (1908), „Griselda“, dle povídky Lagerlöfové „Winterballade“ a j., jeví se Hauptmann tímž bedlivým stopovatelem skutečného života ve všech jeho podobách a po všech stránkách. I jeho hrám pohádkovým rys reality není cizí. Básník zří málo dobra a radostnosti v lidském životě, více špatnosti, útlaků a běd, proti nimž člověk jen chabě se brání. Sám po předcích jsa z těchže utlačovaných vrstev (píše ve věnování „Ktalců“, že ještě jeho děd seděl také za stavem), má smysl pro jich snahy a touhy, hluboké porozumění jich bolestem a vzdechům, účast s jejich ubohostí a nutkavou potřebu hlasitě křičeti krutou obžalobu stávajících společenských řádů. Zdaž mohlo se tak státi účinněji, než zpodobením bolestně pravdivé skutečnosti formami jevištními? Při tom nešlo mu o řešení otázek sociálních, které dnes zaměstnávají svět, o hledání prostředků k odstranění velikých rozporů třídních a stavovských, o propagaci určitých hesel politických, než toliko o zmírnění bezpráví všude tam, kde člověk pod těžkým, nesnesitelným a nesetřesitelným jeho jhem úpi. Kreslí pouze obraz života, k němuž má pravý vztah ryze lidského zájmu a osobně beznáročné snahy pomocné. A jako v každodenním životě jsou hrdinové jenom výjimkou a není v něm mocných konfliktů, velikých činů a slavných výkonů, tak ani jeho „obrazy lidského života“ nesnaží se podati jiného, než typy, představující a zastupující celé společenské skupiny, prostě situace, drobné příhody a všední utrpení. V druhém období básnickovy dramatické tvorby ustupuje poněkud význam a úkol davu individualitě jednotlivcově, jde tu více o vývoj jeho charakteru, vyšší myšlenkové cíle a složitější formu výrazovou (na př. symbolism), ale hluboce zakotvený cit pro právo a spravedlnost a vroucí láska k bližnímu i nadále věrně provází počiny básnickovy a staví ho v popředí zápasu za ideu sociální, a to jen a jen ve smyslu pravé humanity.

Po tom, co pověděno tu o dramatickém díle Hauptmannově vůbec, netřeba mnoho dodatí k jeho „Ktalcům“,

jež nově klademe do českých rukou. Hra náleží svým vznikem v první období básnickova literárního působení; napsána r. 1892 původně v slezském nářečí („De Waber“) a teprve později přepracována ve spisovné němčině („Die Weber“), provedena byla poprvé na scéně berlínského „Deutsches Theater“ dne 25. září 1894. V tomto krvavě pravdivém obraze života krkonošských ktalců z let čtyřicátých min. stol. vyjádřeno je právě nejvýrazněji autorovo sociální credo ve smyslu ryzí lidskosti. Děj netvoří jednolitý celek, než obsahuje několik životních dramat, z nichž každé mohlo by obstáti samo o sobě. Také závěr vyznívá dosti neurčitě a velmi resignovaně, ale právě na tomto nedobojovaném zápase je nejlépe patrné, kterak autor úzkostlivě dbal pravdy dosud platné a uchovávaní i hře význam stále časovosti.

Vyslovnost.

Hlavní zásadou správného vyslovování dialektu je učiniti tak mluvou zcela přirozenou a bez jakéhokoli přehánění nebo zúmyslného zdůrazňování dialektických tvarů, jež pouze karikuje. Naopak: změny, dialektem přivedené, mají se mluvit zcela běžně, nijak nevyzdvížený nad slova ostatní, jako by se samy sebou rozuměly, jakž tomu u lidí, nářečím mluvících, skutečně jest.

Vsunutá *e* (persí, dertinek a j.) vyslovují se temněji než běžná *e*, což do barvy hlasu asi jako německé *ö*, ale zcela krátce. *E* v dialektickém „persí“ je mnohem kratší, tvrdší a temnější, než ve spisovném „vers“, „Berlin“ a p. a vyslovuje se spíše „pörsí“ s kratičkým, temným, téměř polohlasným *ö*, nikdy však jako „pörsí“.

Stran rozšířeného *v* (transkr. *u*) dlužno mítí především na paměti, že netvoří nikdy samostatnou slabiku. Počet slabik ve slově nebo skupině slov, kde se vyskytne takovéto *u*, musí býti právě takový, jako ve spisovné mluvě.

Následuje-li toto dialektické *u* po samohláске, splyne s ní v jednoslabičnou dvojhlásku. Je hrubou chybou, ač i se stálých scén tak slychati, vysloví-li se na př. v Jiráskově „Vojnarce“ dialektické „seudala“ čtyřslabičné (se-u-da-la), nehledíc ani k tomu, že se tím změnil význam slovesa a tedy i smysl celé věty (trojslabičné „seudala“ znamená měla svatbu, vdala se, kdežto čtyřslabičné „se-u-da-la“ zn. učinila na sebe udání, udala se). Pro uvarování omylů uvádíme některé příklady s podobnými dvojhláskami: z našinci (3 slab.), mělausi (3 sl.), průcházení (4 sl.), máulohy (3 sl.) a j.

Skupina *ll* (kallec, žil'le, sel'lák) vysloví se tak, aby obě *l* zřetelně zněla, jako na př. chceme-li výslovností rozlišiti „kol lesa“ na rozdíl od „kolesa“.

Dialektické *l* v supinech (dělať, hlučef, prosít) a jinde je nutno vyslovovati důsledně a výrazně.

Nezbytně je však žádoucí, aby interpreti dialektem psaných rolí přesně zachovávali jak předepsané slovní tvary, tak i slovosled a zejména aby nevplétali do svých kvescí slova buď městské vulgární mluvy neb dialektů jiných, na př. hradeckého (votroku!, douče, zvostal) neb moravských (nejsu) a p.

Použili jsme svérázného a doposud málo známého nářečí horního Pojizeří, do kteréhož kraje jsme hru i lokalisovali, toliko jména osob ponechali jsme v původním znění. Dialektická rčení vybírali jsme pečlivě, po mnohaletém pobytu v oněch místech a s náležitým zřetěním k potřebám divadelní díky a deklamace.

V Praze, v březnu 1922.

Překladatelé.

OSOBY PRVNÍHO DĚJSTVÍ:

Skupina tovární:

Dreissiger, majitel továrny na barchety-

Pfeifer, výpravčí

Neumann, pokladník } u Dreissigra.

Příručí

Tkalci:

Bäcker.

Starý Baumert.

Reimann.

Heiber.

První tkadlec.

První tkalcová.

Starý tkadlec.

Hošík.

Tkalci a ženy tkalců.

Dějství první.

Prostorná, šedě barvená světnice v Dreissigrově domě v Mrklově. Místnost, kde tkalci odvádějí dohotovenou tkaninu. Na levo jsou okna bez záclon, v pozadí skleněné dveře, na pravo podobné skleněné dveře, kudy neustále přicházejí a odcházejí tkalci, ženy tkalců a děti. Podél pravé stěny, která, jako ostatní, z větší části jest zakryta dřevěnými regály, je dlouhá lavice, na niž přichozí tkalci rozložili své zboží. Pořádím, jak přišli, předstupují a podávají své zboží k třídění. *Výpravčí Pfeifer* stojí za velikým stolem, na který se pokládá zboží, jež má býti prohlédnuto. Při prohlídce užívá kružidla a lupy. Potom klade tkadlec barchet na váhu, kde jej *kancelářský příručí* zvaží. Přijaté zboží zastrkuje příručí do regálů. *Výpravčí Pfeifer* oznamuje odměnu, jež má býti vyplacena, pokaždé nahlas *pokladníku Neumannovi*, sedícímu za malým stolkem.

Je parný den ke konci května. Hodiny ukazují poledne. Větší část čekajících tkalců podobá se lidem, stojícím před soudem a vyčkávajícím s trýznivým napětím ortel života a smrti. Na všech přítomných zračí se jakási tíseň, vlastní almužníku,

jenž, jda od pokoření k pokoření u vědomí toho, že je toliko trpěn, zvykl si co nejvíce se krčiti. K tomu přistupuje tuhý rys marného, hlodavého hloubání ve všech lících. Muži, podobní jeden druhému, polozakrnělí, pološkoláčtí, jsou větším dílem plochých prsou, pokašlávající ubožáci se ssinavě bledým vzezřením. Otroci tkalcovského stavu, jejichž kolena jsou zakřivena stálým sezením; jejich ženy jsou na první pohled méně rázovité: jsou nervosní, dráždivé, popudlivé, zatím co na mužích zračí se jistá žalostná vyrovnanost — a rozedrané, kdežto muži mají oděv záplatován. Mladé dívky nejsou vždy bez půvabu; mají obyčejně voskovou bledost, útlé tvary, veliké, vytřeštěné, melancholické oči.

Pokladník Neumann (počítaje peníze). Vybyde šesnác' zlatejch, dva krejcarý.

První tkalcová (třicetiletá, velmi sešlá, sbírá peníze chvějícími se prsty). Požehnej pámbu.

Neumann (když žena neodchází). No? Zasejc to není dobře?

První tkalcová (pohne se, úpěnlivě). Náramně by mně bylo potřá dostat pár krejcarů napřed.

Neumann. Mně by zasejc bylo potřá pár set zlatejch. Co by přišlo na potřebování —! (Zaměstnán již výplatou jiného tkalce, stručně.) Zálohu může dát jen pan Trajsikr.

První tkalcová. Mohla bych teda mluvit s panem Treisikrem?

Výpravčí Pfeifer (bývalý tkadlec, typu nemůže zapřít — jenom že je dobře živěn, pečlivě oblečen,

hladce oholen, také silně šnupe. Hartusí). Bodejt, to by měl pan Trajsikr ňáký práce, hdyby měl dbát na každý padauč. Ch tomu sme tady mý. (Točí kružidlem a prohlíží lupou.) Krinda pána! Tady to táhne. (Otočí si tlustou šálu kolem krku.) Hdo přide, ať doure.

Příručí (hlasitě k Pfeifrovi). To je jako by mluvil s párezama.

Pfeifer. Pryč s tím! — Na váhu! (Tkadlec klade plátno na váhu.) Jen dybyste lepčí hověl svému řemeslu. Dyť je to nerouný... ani to vidět nechci. Dobrej kal'lec se s navinováním nepatlá hdo ví jak dlouho.

Bäcker (přišel. Mladý, výjimečně silný tkadlec nenuceného, téměř drzého chování. Pfeifer, Neumann a příručí při jeho vstupu na sebe významně mrknou). Mordijé, člouěk se s tím zpotí jako kůň.

První tkadlec (polohlasitě). Počítám, že bude peršet.

Starý Baumert (prodírá se skleněnými dveřmi z prava. Za dveřmi viděti je množství čekajících a tísničích se tkalců. Stařec došelhal se do popředí a složil svůj uzel na lavici blíže Bäckrova. Úsedá vedle a stírá si pot). To už si člouěk zaslouží, aby si vodpočal.

Bäcker. Je to lepčí, než těch pár šestákůch.

Starý Baumert. Covak vo to, byly by taky dobrý! Pozdrav pámbu, Bäckře.

Bäcker. Dej to pámbu, Baumerte! To se zasejc načekáme hdo ví jak dlouho!

První tkadlec. Vo to není. Čkejte, kalci, hodinu nebo tři deň. Kal'lec, to je jen takovej vošlapek.
Pfeifer. Nehlučte porad! Dyť člouček kale svýho slova neslyší.

Bäcker (tíše). Ten má zasejc dneska nabroušeno.

Pfeifer (ke tkalci, před ním stojícímu). Kolikrát sem vám už poudal: Máte pořádnějc zapucovávat. Tohlenc je zasejc zmersknutý! Sou v tom cucky jako mý persty a sláma a inej neřád.

Tkadlec Reimann. To bude vod novejch hra-bištat.

Přiruči (zvážil tkaninu). Nemá taky pelnou váhu.

Pfeifer. To sou takoví kalci. Škoda každýho přadýnka, který se vydá. Ohyši, za mejch dob! To by mě byl mister zvochloval. Tenkrát se muselo ináč kalcovat. Bylo potřá řemeslu rozumět. Tejdka už to není potřá. — Reimann deset zlatejch.

Tkadlec Reimann. Na protkání se přeci dá dá dá libra přidaukem.

Pfeifer. Nemám hdy. Pryč s tím. Co nám nesete vy?

Tkadlec Heiber (předkládá svou stučku. Zatím co Pfeifer prohlíží, přistupuje k němu a mluví polohlasem a horlivě). Pane Fajfr, nemerzte se, chtěl bych vás nejsnažnějc prosit, esli byste moh bejt tak dobrej a udál mně tu laskavost, aby se mně dneska nesterhlo, co mám napřed.

Pfeifer (nad kruzidlem a lupou, posměšně). Jo bodejť! To se to dělá. Tady zasejc votalo půl outku na ciukách?

Tkadlec Heiber (pokračuje stejným způsobem). Chtěl bych to přístí tejdeň srounat. Minutej tejdeň

musel sem dvakrát na panský. Ch tomu mně stará doma stůně...

Pfeifer (dávaje kus na váhu). To je zas takový votalný dílo. (Prohlížeje již opět nový kus tkaniny.) Takovej kaloun, berzy širokej, berzy ouzkej. Jednou to outek do vi jak moc zderhnul, pak zas to „šparejzně“ roztáhnulo. A do coulu de sotva sedumdesát nitích. Hde je to votalná. Hde tu votalvá poctivost. To by tak bylo!

Tkadlec Heiber (potlačuje slzy, stojí pokořen a bezmocný).

Bäcker (polohlasitě k Baumertovi). Eště aby člouček merše přízi kupoval.

První tkalcová (která jen málo ustoupila od výplatního stolu a občas strnulýma očima po pomoci se rozhlížela, nehýbajíc se s místa, dodá si odvahy a obrátí se znovu prosebně na pokladníka). Snad už berzo... nevim vopraudu, esli mně tentokrát a esli mně nedáte nic napřed... Bóže, bóže.

Pfeifer (volá k nim). To je porad pámbíčkování. Nechte jen pámbička bejt. Indá na něj stejně nederzíte. Hlídejte rači svýho tátu, aby porad neseďal v kerěmě. Mý nemůžme dávat nic napřed. Tady musíme jenom oučtovat. Naše penize to taky nejsou. Na nás je potom budou žádat. Komu se nelení a rozumí svý věci a ménem páně dělá svý, tomu netrá nihdá nic napřed. Pryč s tím.

Neumann. A tři by Verchlábskej kal'lec dostal steronásobnou vejplatu, prohejří ni štyrykrát a eště by naďal dluhůch.

První tkalcová (hlasitě, dovolávajíc se zároveň citu ostatních pro spravedlnost). Já sem nihdá nelenila, ale tejdě to už tak nejde. Šak sem do dva-krátí poztratila. A můj táta, ten už je taky jako pára nad herncem; pobyl u Lhotskýho pasáka, aušak ten mu taky nepomoh, a tejdě... Nutit se to nemůž... Děláme vopraudu, co můžme. Už sem pár tejdnů voka nezamouřila. Vono to zasejc pude, i oušem, jen dybych mohla drobátko tu slabotu z kostí povyrazit. Ale vy musíte mít taky dertínek terpělivosti. (Naléhavě, lisavě prosíc.) Přepěkně vás prosím, dejte mně tentokrát těch pár krošůch.

Pfeifer (aniž se dal vyrušiti). Fiedler jedenáč' zlatejch.

První tkalcová. Jenom pár krošů, na chleba. Sel'lák na dluh nedá. Dyž má člouěk kůpu dětí...

Neumann (polohlasitě, s posměšnou vážností k příručímú). U kalců to verní rok co rok, houpy, houpy, hyšá, hyšá, hop, hop, hop.

Příručí (taktěž). Za šest neděl dělá kůtě perní skok (bručí refrain) houpy, houpy, hyšá, hyšá, hop, hop, hop.

Tkadlec Reimann (nedotknuv se peněz, jež mu vyplatil pokladník). Dyť má bejt vod kusu půl-třinácta zlatýho.

Pfeifer (volá k nim). Esli se vám to nezdá, Rajmane, potřá jen říct. Vo kalce není nouze. Zlášt vo takový, jako ste vy: Za pelnou váhu taky pelnej plat.

Tkadlec Reimann. Covak by tu scházelo na váze...

Pfeifer. Hdyby nescházelo na barchetu, nebude scházet taky na platu.

Tkadlec Reimann. Tohle že by bylo takový daremný, to není vopraudu možný.

Pfeifer (při prohlížení). Hdo dobře přede, tomu se dobře vede.

Tkadlec Heiber (zůstal blíže Pfeifra, vyčkávaje opět příznivého okamžiku. Pfeifrově slovní hříčce se zasmál, načež přistoupí a mluví k němu jako prve). Chtěl sem vás mockrát prosit, pane Fajfr, esli byste byl tak dobrotivej a nečítal mi tentokrát těch pět zlatejch, kerý mám vzatý napřed. Moje už vod velkonoc leží. Nezmůže kouska práce. Musím si platit snouařku. Teda...

Pfeifer (šňupá). Heibre, nemám hdy se s váma zderžovat, vostatní chtěj bejt taky vodbytý.

Tkadlec Reimann. Takle sem tu vosnovu dostal — tak taky naulík a zasejc vyulík. Lepčí přizi, než sem vobderžal, nemůžu vrátit.

Pfeifer. Esli se vám to nelíbí, není potřá, abyste si už bral vosnovu. Je dost kalců, kerý by se pro ni utloukli.

Neumann (k Reimannovi). Nevemete ty peníze?

Tkadlec Reimann. S tímle nemůžu bejt naprosto srozuměnej.

Neumann (Reimanna již nedbaje). Heiber deset zlatejch. Pět zlatejch zálohy se sterhne. Vostane pět zlatejch.

Tkadlec Heiber (přiblíží se, pohlédne na peníze, stojí, potřásá hlavou, jako by tomu nemohl uvěřiti a pomalu a obřadně shrabuje peníze). Jemine, jemine! (Vzdychaje.) Tak, tak!

Starý Baumert (Heibrovi do tváře). Jo, jo, Fran-
tišku, tady si jeden párkrát zauzdychá.

Tkadlec Heiber (namáhavě mluví). Koukni se,
holka mně doma stůně. Byla by za to lahvička
líku.

Starý Baumert. Covak ní chybí?

Tkadlec Heiber. Nu, podvej se, byla už vod ma-
ličkosti takovej zákersek. Ani nevím... no, ale
tobě to můžu říct: přišlo to s ní na sjet. Taková
nekalota se ní porád vyráží.

Starý Baumert. Každěj má svůj kříž. Mezi chu-
dejma de neštěstí na neštěstí. Tady není žádná
zastáuka ani žádná pomoc.

Tkadlec Heiber. Covak to máš v tom uzlíku?

Starý Baumert. Už nám bylo tuze zle. Tak sem
dal zabít naše psiště. Moc na něm neterhnem, bylo
taky celý hladový. Byl to takovej merňavej, čistotnej
pejssek. Sám sem ho nemoh zapichnout, neměl bych
to serce.

Pfeifer (prohlédnuv Bäckrovo předivo, volá).
Bäcker půltrinácta zlatýho.

Bäcker. To je žebrácká almužna a ne plat.

Pfeifer. Hdo je hotovej, než de ze sednice. Dyt
tu není hnutí.

Bäcker (k okolostojícím, nezmírňuje hlasu). To
je špinavá diškrece, nic jinýho. Clouěk aby ber-
nožil vod božího rána do samý noci. A hdyž vosum-
nác' dní seďal za stavem, celý noce jako blázen,
vod prachu a potu celej vertohlavej, tak si pěkně
krásně vydál půltrináctý zlatky.

Pfeifer. Nedělat rámus!

Bäcker. Vy mně nebudete mít eště dlouho co
poudat.

Pfeifer (vyskočí s výkřikem). Na to bych se
podval! (Ke skleněným dverím a volá do kance-
láře.) Pane Trajsikr, pane Trajsikr, buďte tak honnej!

Dreissiger (přichází. Jedva čtyřicátník, tlustý,
dýchavičný. S přísným vzezřením). Co je, Pfeifre?

Pfeifer (žalobnický). Bäcker tu hučal a nechce
přestat.

Dreissiger (postaví se, pohodí hlavou, hledí upřeně
na Bäckra, s chvějícím se chrípím). Tak — Bäcker!
(K Pfeifrovi.) To je ten...? (Úředníci přisvědčují.)

Bäcker (zpupně). Jo, jo, pane Trajsikr! (Ukazuje
na sebe.) Ten je to — (a ukazuje na Dreissigra) —
a to je ten.

Dreissiger (hněvivě). Co si to ten člověk dovoluje!?

Pfeifer. Má se tuze dobře! Bude tak dlouho
skákat na ledě, až se s ním jennou prolomí.

Bäcker (brubě). I ty jenna deržgrešle, zauři hubu.
Tvá máma se asi zapomněla s Luciperem, hdyž
ležala na pometle vo Filipu-Jakuboj, že je z tebe
takovej ras.

Dreissiger (v propuknuvší zuřivosti, řve). Hubu
držet! Okamžitě držet hubu, nebo .. (Chvěje se,
učiní několik kroků ku předu.)

Bäcker (odhodlaně ho očekává). Nejsem vo-
hluchlej. Slyším eště dobře.

Dreissiger (přemůže se, ptá se se zdánlivým
obchodnickým klidem). Ten mladík byl taky při
tom?

Pfeifer. Je to bělouskej kadlec. Ty sou při každý nekalotě.

Dreissiger (chvěje se). Povídám vám tedy: jestli se to ještě jednou stane, a potáhne-li mi ještě jedenkrát taková rota opilců, taková banda zelených hlupáků kolem domu jako včera večer — s onou hanebnou odrhovačkou...

Bäcker. To jako „Kervavej soud“ myslíte?

Dreissiger. Vy už víte, kterou myslím. Říkám vám tedy: Zaslechnu-li ji ještě jednou, dám si jednoho z vás přivést a — na mou duši, já nežertuji — odevzdám ho státnímu zastupitelství. A dopátrám-li se, kdo tu mizernou odrhovačku...

Bäcker. Oh, to je náramně pěkná písnička —

Dreissiger. Ještě slovo a pošlu okamžitě pro četníka. — Dlouho neotálím. S takovými chlapečky budeme brzy hotovi. Zatočil jsem už s jinými lidmi.

Bäcker. No, to rád věřím. Řánnej fabrikant je hotovej s dvěma, třema sty kalců dřiu, než se člouěk vohlídne. Po něm nezbyde ani pár ztrouchnivělejš kostí. Takovej má štyry žaludky jako kráva a zuby jako velk. Ne, ne, s tím nejde hrát!

Dreissiger (k úředníkům). Ten chlap už u nás nedostane ani kouska práce.

Bäcker. No, esli chcípnu hladem za stavem anebo v pangejtě u selnice, to mně je náramně stejný.

Dreissiger. Ven, okamžitě ven!

Bäcker (jistě). Ale nejdřiu chci plat.

Dreissiger. Co dostane ten chlap, Neumann?

Neumann. Dvanác' zlatejch, pět krejcarůch.

Dreissiger (vezme zhurta pokladníkovi peníze a hodí je na výplatní stůl, takže několik drobných zakutáli se na podlahu). Zde! — tady jsou! — a teď rychle — jděte mi s očí!

Bäcker. Dřiu chci svůj plat.

Dreissiger. Zde je váš plat; a nebudete-li hledět, abyste už byl venku... Je právě dvanáct. Barvíři mají poledne...

Bäcker. Můj plat patří na mou ruku. Semle sem patří můj plat. (Dotkne se prsty pravé ruky dlaně levice.)

Dreissiger (k příručím). Vemte to, Tilgnere.

Příručí (učiní tak a dá peníze Bäckrovi do ruky).

Bäcker. Všechno musí přijít na svý místo. (Dává, aniž by spěchal, peníze do starého měšce.)

Dreissiger. Nuže? (Když Bäcker se stále ještě nevzdaluje, netrpělivě.) Mám vám pomoci?

(Mezi tísničímí se tkalci vzniklo pohnutí. Kdosi dlouze, zhluboka si vzdychne. V tom slyšení je rána. Všechn zájem obrátí se k této nové příhodě.)

Dreissiger. Co se tam děje?

Různi tkalci } Jeden tu vostal bez sebe. — Je
a ženy tkalců. } to malý hošístě. — Rozstonal se,
nebo co?!

Dreissiger. Jak... cože? Omdlel? (Jde blíže.)

Starý tkadlec. Tuhleňc leží. (Uvolní se. Je viděti as osmiletého hochu, jenž leží na zemi jako mrtvý.)

Dreissiger. Zná někdo toho chlapce?

Starý tkadlec. Z našiusi není.

Starý Baumert. Vypadá skoro jako Heinrichůch. (Prohlíží ho bedlivěji.) Jo, jo! Je to Heinrichů Gustávek.

Dreissiger. Kde bydlí ti lidé?

Starý Baumert. I u nás na hůře v Krosnouě, pane Trajsikr. Von chodí hrát s muzikantama a přes deň kalcuje. Maj devět dětí a desátý čkaj.

Různí tkalci } U těch lidí je velká bída. — Hdyž
a ženy tkalců } perší, zatěká nim do sednice. — Ta
ženská nemá ani košilek pro těch
devět klukůch.

Starý Baumert (hocha zvedaje). Nu, klouče, covak sis udál? Tak precuštaň!

Dreissiger. Pomozte někdo, zvedneme ho. To je nerozvážnost, že jí není rovno, tak slabé dítě posílat tak daleko. Dejte sem trochu vody, Pfeiffre.

Žena tkalce (která ho pomáhá zvedatí). Nestroj, hošiště, a rači umři!

Dreissiger. Raděj koňak, Pfeiffre. Koňak je lepší.

Bäcker (stál a pozoroval, všemi zapomenut. Náhle, ruku na klíce, zvolá hlasitě a posměšně). Dejte mu rači něco k ídlu, šak von už procejtne. (Pryč.)

Dreissiger. S tím chlapem to jednou špatně skončí. — Vemte ho na ruku, Neumann. — Zvolna... zvolna... tak... tak... doneseme ho do mého pokoje. Co pak byste...?

Neumann. Něco poudal, pane Trajsikr! Cuká mu pyskama.

Dreissiger. Tak — co chceš, chlapče?

Hošík (vzdychne). Já mám h... hlad!

Dreissiger (zbledne). Není mu rozumět.

Žena tkalce. Mysel, tervám...

Dreissiger. Uvidíme. Jen se neukvapit. — Může si u mne odpočinout na pohovce. Počkáme, co řekne lékař.

(*Dreissiger*, *Neumann* a *žena tkalcova* vedou hocha do kanceláře. Mezi tkalci nastává pohnutí, jako u školáků, když učitel vyjde ze třídy. Přimí se, protahují, šeptají si, přešlapují s nohy na nohu; v několika vteřinách hovoří se nahlas a všeobecně.)

Starý Baumert. Porád poudám, Bäcker má praudu.

Několik tkalců a žen. } Říkalněcotakovýho. — Nenížánnej dia, hdyž hlad čloučkemšmejkn. — Ioušem, a co tepruvá v zejmě, pude-li to tak dálejc a budou-li nám porád sterhávat platu. — A s bandorama to bude letos tepruvá špatný. — Dřiu tu nebude lepčí, pokaď nebudeme ušichni na perkně.

Starý Baumert. Nejlepši to udál kal'lec Nentwich, dal si houže u na kerk a voběsil se na stau. — Tu máš, šňupni si. Pobyl sem v Selci, co je fabrika na šňupavej tabák, švager tam dělá, dal mně náký zerno. Co máš dobrýho v tom uzlíku?

Starý tkadlec. Jenom drobíček krup. Jeli přede mnou vod mynáře Ulbricha s fúrou. Jeden pytel byl dertinek rozterženej. Náramně se mně to ho-dilo, touř.

Starý Baumert. Dvaadvacet mlejnu jiu Mer-klouč, a pro čloučka nemaj ani kouska vodpadku.

Starý tkadlec. Člouček nesmí klesat na mysli. Dycky pámbu něco sešle a jeden to zas nákej deň přederží.

Tkadlec Heiber. Hdyž je nejhůř, pomol'í se člouček ke šternácti pomocníkům, a hdyž ani potom nemá co íst, dá si pěkně krásně kámen do huby a cumlá ho, že, Baumerte? (Dreissiger, Pfeifer a také pokladník se vracejí.)

Dreissiger. Nic to nebylo. Hoch už je zas zcela „čemesnej“. (Rozčileně přechází a funí.) Ale stejně je to veliká nesvědomitost. Dítě je jako peříčko, odfoukl by je. Nemohu pochopit, jak lidé... jak rodiče mohou být tak nerozvážní. Naloží mu dva kusy barchetu takový lán cesty. Je to věru k neuvěření. Musím to zkrátka zařídit tak, aby se zboží od dětí vůbec nepřijímalo. (Přechází opět chvíli mlčky sem a tam.) Každým způsobem si však přeji, aby se to již neopakovalo. — Na koho se to pak na konec sveze? Ovšemže na nás — továrníky. My jsme vším vinni. Když takový ubohý hoch zapadne v zimě do sněhu a usne, příběhne kdejaký potulný škrabák a za pár dní je celá ta hrůzostrašná historie ve všech novinách. Otec, nebo rodiče, kteří takové děti pošlou... to se ví, kde pak ti by byli vinni. Továrníka na to. Továrník je beránkem, snímajícím hříchy. Tkadlec najde zastání, ale továrník je vždycky bit: je to necita, nebezpečný chlap, jehož každý vzteklý pes může pokousat. Žije si v nádhěře a v radostech, a ubohým tkalcům dává jen žebráckou mzdu. — Že takový pán má také starosti a bezesné noci, že žije ve

velikém nebezpečí, o němž se dělnictvu ani nezdá, že mnohdy samým dělením, sčítáním a násobením, počítáním a zase počítáním neví, čím je, že musí za sto lidí přemýšlet a uvažovat a neustále takřka na život a na smrt bojovat a zápolit, a že nemine dne bez hněvu a ztráty: na to se pěkně krásně píská. A kdo všechno nezávisí na továrníkovi, kdo z něho nesaže a nechce z něho žít. Ne, ne! Jen kdybyste chvílku pobyli v mé kůži, brzy by se vám toho odnechtělo. (Po krátké úvaze.) Jak tu ten chlap, ten klacek, ten Bäcker vyváděl. Teď půjde a roztroubí, že jsem bůh ví jaký krufák. Vyhazuji tkalce pro nic za nic, za každou maličkost ze dveří. Je to pravda? Jsem opravdu takový krufák?

Různé hlasy. Ne, pane Trajsikr.

Dreissiger. Také bych myslil. A pak přitáhnou taková darmožrouti a hulákají sprosté písničky o nás továrnících, chtějí mluvit o hladu a zatím mají tolik, že mohou chlastat o překot. Ať hezky strčí nos někam jinam a podívají se, jak jsou na tom pláteníci. Ti mají doopravdy nouzi. Ale vy tady, barchetáři, vám je hej. Můžete vstávající, lehající děkovat Pánubohu. Ptám se přítomných, starých, pilných a poctivých tkalců: Může dělník, který dbá na pořádek, obživit se u mě nebo ne?

Velmi mnoho hlasů. Oušem, pane Trajsikr.

Dreissiger. No, vidíte! — Takový chlap, jako Bäcker, ovšem ne. Avšak radím vám, držte takové klacky zkrátka. Až toho budu mít dost, nechám všeho. Pustím obchod, a pak uvidíte, kde zůsta-

nete. Pak uvidíte, kde najdete práci. U milostpána Bäckra jistě ne.

První žena tkalce (přiblížila se k Dreissigrovi, smetá s podlézavou ponížeností prach s jeho kabátu). Tuhle ste trochu zamazanej, milospáne Trajsikr.

Dreissiger. Obchody jdou pod psa, to přece sami znáte. Dopládám na místě výdělků. Jestli se přece starám, aby mí tkalci měli stále co dělat, předpokládám, že se to ocení. Zboží mám plný sklad a ještě dnes nevím, jestli je kdy prodám. — Ale ježto jsem zaslechl, že velmi mnoho tkalců v okolí je docela bez práce, tedy ... no, Pfeifer vám řekne ostatní. — Věc se má tak: abyste poznali, že to s vámi myslím dobře ... nemohu ovšem rozdávat almužny, nejsem tak bohat, ale mohu až do jisté míry umožnit těm, kteří jsou bez obživy, aby si vydělali aspoň nějakou maličkost. Že se tím vydávám v obzvláštní nebezpečí, je má věc. — Myslím si: Může-li si někdo vydělat na chleba se škvarky, je to přece jen lepší, než nemá-li vůbec co jíst. Není-li pravda?

Mnoho hlasů. Oušem, oušem, pane Trajsikr!

Dreissiger. Chci tedy zaměstnat ještě dvě stě tkalců. Podmínky sdělí s vámi Pfeifer. (Chce odejít.)

První žena tkalce (zastoupí mu cestu, mluví překotně, úpěnlivě a nalehavě). Milospáne Trajsikr, chtěla sem vás tuze snažně prosit, esli byste ... Já sem už do dvakráti poztratila.

Dreissiger (spěsně). Promluvte s Pfeifrem, milá paní, už jsem se beztak opozdil. (Vzdaluje se od ní.)

Tkadlec Reimann (zastupuje mu rovněž cestu. Hlasem žalujícího, jemuž bylo ublíženo). Pane Trajsikr, musím si dovopraudy stěžovat. Pan Fajfr mně ... Dycky sem dostával půltrinácta zlatýho vod kusu ...

Dreissiger (preruší ho). Tamhle je výpravčí. Tam se obraťte: to je správná adresa.

Tkadlec Heiber (zadrží Dreissigra). Milospáne Trajsikr, (koktaje a se zmateným spěchem). Chtěl sem vás mockrát prosit, esli by mně snad moh' ... esli by mně pan Fajfr snad ... esli by moh' ...

Dreissiger. Co vlastně chcete?

Tkadlec Heiber. Co sem měl napřed, co sem posledněkrát, tervám, jako že já ...

Dreissiger. Na mou věru, já vám nerozumím.

Tkadlec Heiber. Byl sem tejdě tuze v ouzkejch, ančto ...

Dreissiger. To je Pfeifrova věc, Pfeifrova. Nemohu opravdu ... Vyřiďte si to s Pfeifrem. (Unikne do kanceláře. Žadatelé pohlédnou bezradně na sebe. Jeden po druhém s povzdechem couvá.)

Pfeifer (počínaje znova prohlížeti). No, Ančtě, covak nám neseš?

Starý Baumert. Moc-li seulasně platí vod kusu, pane Fajfr?

Pfeifer. Vod kusu je deset zlatejch.

Starý Baumert. Pak oušem! (Vzrušení mezi tkalci, šepot a bručení.)

(O p o n a.)

Konec dějství prvního.

OSOBY DRUHÉHO DĚJSTVÍ:

Starý Baumert.

Matka Baumertová, jeho žena.

August, jejich syn.

Emilie,
Berta, } jejich dcery.

Bedříšek, nemanželské dítě Emilino.

Starý Ansorge, domkář a tkadlec.

Paní Heinrichová, žena tkalce.

Moric Jäger, vojenský vysloužilce, dříve tkalcovský tovaryš.

Dějství druhé.

Jizbička domkáře Ansorga v Krosnově na vrchu Kobyle.

V těsné, od velmi chatrné podlahy až k tmavě začazenému stropu ne šest stop vysoké místnosti sedí dvě mladá děvčata, *Emilie* a *Berta Baumertovy*, při stavech — *matka Baumertová*, hodně stará, na podnožce u postele, před ní viják (stávec) — její syn *August*, 20letý, blbý, s malým trupem a hlavou a dlouhými, pavoučími končetinami, na stoličce, také soukaje. Dvěma malými, z části papírem zalepenými a slamou ucpanými okenními otvory levé stěny proniká slabé, narůžovělé večerní světlo. Padá na světlý, rozpuštěný vlas děvčat, jejich obnažená, vyhublá ramena, jakož i tenké, voskové šije, na záhyby hrubé košile na zádech, jež, kromě krátké sukénky z nejtvrďšího plátna, je jediným jejich oblekem. Staré ženě svítí teplý nádech plně přes tvář, krk a prsa: obličej, hubený na kost, s vráskami a záhyby v bezkrevné kůži, s očima zapadlými, jež prachem z vlny, čmoudem a prací při světle jsou zamíceně zrudlé a zvodnatělé — dlouhý, volatý krk se záhyby a šlachami,

zapadlá, vybledlými šátky a cáry zahalená prsa. — Část pravé stěny s pecí a lavicí kolem, postelí a mnoha pestře malovanými obrazy svatých, je také ještě ozářena. — Na okraji plotny suší se hadry, za kamny je hromada starého nepotřebného haraburdí. Na lavici u kamen stojí několik starých hrnců a kuchyňské náčiní. Bramborové slupky schnou rozestřeny na papíře atd. atd. Z trámů visí přadena a motáky, košíčky s cívkami stojí u stavů. V pozadí jsou nízké dveře bez zámku. Otep vrbového proutí je opřena o stěnu. U ní leží několik porouchaných ručních košíků. — Hluk stavu, pravidelné nárazy „paprsku“, jimiž otrásá se podlaha i stěny. Svištění a klapání člunku, sem a tam pobíhajícího, plní prostor. S ním mísí se hluboké, trvale jednotvárné zvuky přadků, jež podobají se bzuceňí velkých čmeláků.

Matka Baumertová (naříkavým, unaveným hlasem, když dívky přestanou tkáti a naklánějí se nad tkaním). Už se vám to zasejc terhá!?

Emilie (starší z dívek, 22-tiletá, navazujíc přetrhané nítě). Šak vona je to taky mercha — příze!

Berta (15-tiletá). Na mou kuši, ani za tu cestu nestojí.

Emilie. Hdepak se tati tak vomeškal? Dyt' je tam vod devíti ráno.

Matka Baumertová. Oušem, oušem, hde jen moh' vostať, důčata?

Berta. Jen žánny strachy, máti!

Matka Baumertová. I, je to dycky pro strach!

Emilie (začíná dále tkáti).

Berta. Počkej krapet, Emo!

Emilie. Covak je?

Berta. Zdálo se mně, že něhdo šel.

Emilie. To de asi Ansorka domů.

Bedříšek (malý, bosý, roztrhaný, 4-letý chlapec, přichází plačky). Mami, já mám hlad.

Emilie. Melč, Bedříšku, počkej kapku! Dědeček přide hned. Šel pro chleba a pro kafe.

Bedříšek. Ale já mám hroznej hlad, maminko!

Emilie. Poudám ti. Nebuď hloupej. Přide už berzo. Přinese pěkněj bochníček a kafičko. — Až bude fajrum, veme mami šlupky z bandorů, vodnese je sel'lákoj a von ní za to dá pěkněj herníček podmáslí pro kloučka.

Bedříšek. Kam vodešel dědeček?

Emilie. Šel ke Trajsikrom, vodvádět práci, Bedříšku.

Bedříšek. Ke Trajsikrom?

Emilie. Nu, oušem, ke Trajsikrom, do Merklova.

Bedříšek. A daj mu tam chleba?

Emilie. Ale oušem, daj mu tam peníze a bude moc' koupit chleba.

Bedříšek. A daj dědečkoj honně peněz?

Emilie (prudce). E di už, kluku, s těma řečma. (Začíná dále tkáti, Berta rovněž. Hned na to obě zase přestanou.)

Berta. Aukuste, di se zeptať Ansorka, esli nechce rosvítit.

August (odejde, Bedříšek s ním).

Matka Baumertová (se vzrůstající dětinskou úzkostí, téměř kňučivě). Děti, děti, hde jenom ten muskej vostal!

Berta. Zašel asi k Hauffenom na pobejt.

Matka Baumertová (naříká). Jen aby netáh' do kerčmy.

Emilie. Nebrečte, maminko, dyť tatínek není takovej.

Matka Baumertová (přemožena spoustou obav, na ni doléhajících). Nu, pouěž... pouěž jen, co bys dála? Esli teďka... esli přijde domů... Esli to propije a nic domů nepřinese? Špetka soli není v chalpě, kousek chleba... Ani na zátop není...

Berta. E, nechte to, maminko, je ouplněk. Pudem do háje. Aukust pude s náma a přinesem trochu roští.

Matka Baumertová. Jo, aby vás čap hajnej a dal vás sebrať!

Ansorge (starý tkadlec, mohutného vzrůstu, jenž se musí hluboce sehnouti, aby mohl vejít, vstří hlavu a hoření část těla do dveří. Vlas i vous má notně zdivočelý). Covak je?

Berta. Esli chcete rosvítit!

Ansorge (ztlumeně, jako v přítomnosti nemocného). Eště je světlo.

Matka Baumertová. Eště taky ty nás tu nech sedět po tmě.

Ansorge. Já to musím taky vyderžet. (Zmizí.)

Berta. Tak se koukněte, jak je lakomej.

Emilie. Abysme sedali, až se mu uzdá.

Paní Heinrichová (přichází. 30-tiletá, těhotná žena. Z jejího znaveného obličejce mluví bdělá starost a úzkostné napětí). Dobrej večír.

Matka Baumertová. Nu, Heinriško, covak sis udála?

Paní Heinrichová (která kulhá). Šlápla sem na třep.

Berta. Tak poď sem. Posenni. Já se kouknu, esli ho vytáhnu. (Paní Heinrichová usedne, Berta klékne před ní a ohledává jí chodidlo.)

Matka Baumertová. Jak je u vás, Heinriško?

Paní Heinrichová (beznadějný výbuch). Už to svatě berzo dálejc nepuđe. (Marně se brání proudu slz. Pak tiše zapláče.)

Matka Baumertová. Pro nás, Heinriško, bylo by nejlepčí, hdyby se Pámbu nad náma slitoval a povolal nás k sobě.

Paní Heinrichová (nemohouc se už přemoci, zvolá plačky). Mý nebohý děti mřou hladý. (Sténá a štká.) Nevím si už rady. Hdyby jeden dál, co chtěl, hdyby si nohy uběhal. Sem už na půl mrtvá a přeci není ináč. Má-li člouěk nasytit devět hladovějch kerků, hde to brát? Večír sem měla skrojek chleba, nestačilo to ani pro ty dva nejmenčí. Jak sem to mohla rozdělit? Šechny na mě křičej: Mně, maminko, mně... A to tejdě eště můžu běhat. Co potom, až budu na lůži. Těch pár bandor nám sterhla velká voda. Nemáme už ani do huby.

Berta (odstranila střepinu a vymyla ránu). Dáme na to ouvaz; (k Emilii) najdi něco!

Matka Baumertová. S náma není lepčí, Heinriško.
Paní Heinrichová. Ty máš aspoň ještě důčata. Máš muže, kerej můž dělať. Ale můj, zasej mě vostal minuterj tejdeň ležef. Zasej ním to terhalo a mlátilo, že sem ouzkostěj nevěděla, co počít. A hdyž ho ten záchvat chytne, vostane mně tejdeň na lůži.

Matka Baumertová. S mým to už de taky s kopce. Začne, začne a hned je na hromádce. Derží ho to na persou au kříži. A vytahali sme taky už dáuno poseňni krejcar. Esli můj dneska nepřinese nákej kroš, sama nevím, co bude.

Emilie. Touěř, Heinriško. Sme na tom zrouna tak... Tatiuzal Amika s sebou, museli sme ho nechať zabít, abysme zas jennou aspoň něco dostali do žaludku.

Paní Heinrichová. Neměli byste aspoň herstičku mouky na vybyt.

Matka Baumertová. Ale hde, Heinriško, zernka soli už není v chalpě.

Paní Heinrichová. Pak už nevím. (Zvedne se, zůstává státi, přemýšlí.) Pak už vopraudu nevím! — Pak už si vopraudu nemůžu pomoct. (V rozčilení a úzkostí křičí.) Hdyby se bylo aspoň s prasatama našrať! — Ale s práznejma rukama se nesmím vrátit. Není možná. Pámbu mně netrestej. Raďy si už vopraudu nevím. (Kulhá, našlapujíc pouze na levou patu, rychle ven.)

Matka Baumertová (volá za ní zároveň). Heinriško, Heinriško, nevyváděj!

Berta. Šak vona nic nevyvede. Jen ní neuěř.

Emilie. Dělá to tak dycky. (Usedá opět ke stavu a chvíli tká.)

August (svítí lojovým kahanem otci, starému Baumertovi, který se pachtí s balíkem osnovy).

Matka Baumertová Ahyš, muži, hdes vostal tak dlouho!?

Starý Baumert. No, jenom hnedka neverč. Nech mě dertínek dechu nabrat. Račí se podvej, koho to vedu.

Moric Jäger (vchází sehnut dveřmi. Rázný, prostředně veliký, červenolící záložník, husarskou čepicí na uchu, v úplném stejnokroji, s čistou košilí bez límce. Při vstupu vojensky stane a salutuje. Chytrácky). Dobrý kvečerou, teto Baumertová.

Matka Baumertová. Koukejme, koukejme, tak ty už seš doma? Eště's na nás nezapoměl. Tak si u nás senni. Poď, poseňni.

Emilie (utírá sukni stolicí a přistrkuje Jägerovi). Dobrý kvečerou, Moric! Přišel ses podvat zasej, jak je s chudejma?

Jäger. Pouěz mi, Emo, nechtěl sem svejm uším věřit. Prej máš synátora, že by už moh' rukovat. Kera pak si k němu přišla?

Berta (jež odebírá otci přinesené skrovné živobytí, maso klade na pánvici a strká do trouby, zatím co August rozdělavá oheň). Přeci znáš kalce Finkra?

Matka Baumertová. Vostával tu s náma ve sednici. Chtěl si ji brát. Ale dáuno už měl sušku na persou. Holce sem se dost nakázala. Ale hdež pak vona a posechnout. Už je dáuno umerlej a zapo-

menutej, a vona tejdě tepruvá kouká, co takovému klukoj potrá. Nu, poudej, Moric, jak ty ses měl?

Starý Baumert. I melč, matko, ten si už umí poradit; všem se nám vyšklibne; chodí si jako kníže pán, má cilindrouky ze třibra a ch kapce eště deset toralůch.

Jäger (naladěn velkohubě, v obličejí chlubitě čtverácký úsměv). Nemůžu si naříkat. Zle mně na vojně nebylo.

Starý Baumert. Dál sluhu ritmajstroj. Jen posouchejte, dyt mluví jako velký páni.

Jäger. Tak sem se to naučil, že už si to nemůžu vodvyknout.

Matka Baumertová. No ne, hdo by to do něj rek, takovej nekalota to bejval, a terhne tolik peněz. Dyť si nihdá nic kalýho nesved; ani přadýňko's neuměl sesoukat. Jen ven a ven. Pastě líčit a ptáky chytat, to ty račí. No, nemám praudu?

Jäger. I, oušem, teto Baumertová. Nechytal sem jenom brabce, chytal sem taky lašťouky.

Emilie. Moh ti, hdo chtěl, hučet: lašťouky sou jedovatý.

Jäger. Toho já nedbal. A jak se vám vel'lo, teto Baumertová?

Matka Baumertová. Ó, jemine, minutý čtyry roky tuze, tuze zle. Koukej, jak sem sterhaná. Poďvej se na mý persty. Sama nevím, esli sem trefená, nebo co. Sem už hotovej Lazar. Ani se kale hejbat nemůžu. Nihdo by neuěřil, co musím vyterpět.

Starý Baumert. S ní už je ámen. Dlouho tu už nevyderží.

Berta. Ráno ji voblíkat, večír slíkat. Musíme ji kermít jako malý dítě.

Matka Baumertová (ustavičně naříkavým, pláčtivým hlasem). Musím se nechat vobsluhovat vod předu i vod zadu. Sem víc jak stonává. Sem jen pro vobtíž. Co sem se už pánaboha nauzývala, aby si mněuzal k sobě. Óhyši, óhyši. Je to se mnou moc vošklivý. Sama nevím . . . Lidi trá reknu . . . ale já sem vod malička navyklá dělat. Dycky sem si svý vobstarala, až tejdě najennou (marně se pokouší vstáti) — nejde to a nejde. — Mám honnýho muže a honný děti, ale hdyž se mám na to koukat . . .! Ch čemu sou ty holky . . .! Kerve by se na nich nedořezal. Sou bledý jako křída. A porád aby to sedalo za stauem, atsi nim to sječí nebo ne. Jakej pak je to život? Celej čas se s lajce nehnou. Ani na pár hadrů si nevydřely, aby se mohly kale voblíknout a vokázat se taky mezi lidma, nebo si krůchnout do kostela a doprát si trochu povyražení. Sou jako boží umučení, mladý důčata v patnácti a dvacítí letech.

Berta (u pece). Zasejce to trochu čmoudí.

Starý Baumert. Tak vidíš ten čmoud. A tejdě si předstau, jak tu můžeme vostávat. Pec nám svatě berzo spanne. Musíme i nechat spannout a saze, ty musíme polknout. Cherchlámeušichni, jeden víc než druhej. Hdyž cherchlá, cherlá, a trá by nás to rozterhalo a trá bysme si plíce ucherchlali, přeci nihdo ani necekne.

Jäger. To je přeci Ansorkova starost, tohle ne přeci musí dát spravit.

Berta. Ten by nás skvacknul. Verčí beztoho víc než dost.

Matka Baumertová. Sme mu stejně už na vobtěž.

Starý Baumert. A jenom muknout, tak vylítneme-ušichni. Už skoro půl roku nevidal krejcaru činže.

Matka Baumertová. Hdyž je jenom sám, moh by bejt trochu milosernější.

Starý Baumert. Nemá taky ničehož, matko, je mu taky dost zle, třá s tím nechodil na terh.

Matka Baumertová. Má přeci svou chalpu.

Starý Baumert. Ne, matko, že mluvíš. Na tý není jeho ani paděrek.

Jäger (usedl a vylovil z jedné kapsy krátkou dýmku s hezkými střípaci, z druhé láhev kořalky). Takie to tady už dál nepude. Vostal jsem koukať, hdyž sem viděl, jak to tušade vypadá mezi lidma. To se máukraji každý psiště lepčí, než vy tady.

Starý Baumert (horlivě). Prauda, prauda? Taky to znáš!? A ceknout, řekne se, že sou zlý doby.

Ansorge (přichází, hlíněný hrníček s polévkou v jedné, v druhé ruce rozpracovaný košík). Vítám tě, Moric! Tak zasej u nás?

Jäger. Pěkně děkuju, kmotře Ansorke.

Ansorge (strkaje hrnek do trouby). Nu, poudej, poudej: vypadáš skoro jako ňákej hrabě.

Starý Baumert. Vokaž, jaký máš pěkný hodinky. Taky si přines nověj voblek a ch kapsy deset to-ralůch.

Ansorge (potřásaje hlavou). Ale, ale! — Né, né!

Emilie (dávajíc bramborové slupky do sáčku). Abych tejdě šla s těma šlupkama. Bude za ně dá pámbu herniček sbíranýho. (Vzdálí se.)

Jäger (jehož všichni pozorují napiaté a s obdivem). Tak si pomyste: kolikrát ste mě posílali do horoucích pekél. Voni tě naučej, Moric, říkalo se, jen počkej, až přijdeš k vojenskejmu. Nu, a koukněte, měl sem se docela dobře. Půl roku, to mně bylo ouzko. Poslouchat se musí, to je hlauní. Pucoval sem vachmajstroj boty, rebelcoval koně, běhal pro pivo. Byl sem vám jako na vobertlíku. I vartu sem stával. Sákríš, na mně se museloušecko jen blyštět. Perní byl sem u koňůch, perniuradě, perniusele; a hdyž se hnalo outokem — tatá, tatá! Séc mazec, krucinál, hromada kamení!! A naušecko sem číhal jako hajnýho pes. Dycky sem si myslil: žánná pomoc, musíš touzit vopraudicky. Tak sem vzal všech pět do herští, a šlo to. A šlo to tak daleko, že sám rytmajster poudal vo mně před celou švádou: Takovejdle má bejt husar. (Ticho. Zapaluje si dýmku.)

Ansorge (potřásaje hlavou). To že bys měl takový štěstí?! Ale, ale! — né, né! — (Posadí se na podlahu, vrbové proutí vedle sebe a doplétá koš, drže jej mezi koleny.)

Starý Baumert. Tak možná, že třá i nám neseš štěstí. — Toť abysme se s tebou napili.

Jäger. Toť se ví, otče Baumerte, až dojde, přinesem eště. (Hodí peníz na stůl.)

Ansorge (s blbým, šklebivým údivem). Cákra, cákra, to se máme . . . támlenc škerčí pečeně,

tudlenc flaška kořauky — (pije z lahve) — ať slouží Moric! Ale, ale! — né, né! (Od té chvíle láhev koluje.)

Starý Baumert. Aspoň vo svátčích dyby byl dycky kousek pečeně, ale nemít celej čas masa do huby? — Máme čekat, až k nám zas náký psiště přiběhne, jako tenleten před štyrma nedělna: to seuzivotě často netrefí.

Ansorge. Tys dal píchnout Amika?

Starý Baumert. Aby mně ještě pošel hladý . . .

Ansorge. Ale, ale, — né, né.

Matka Baumertová. Byl to takovej hezkej, pří-
tulnej pejsek.

Jäger. To ste tady porád ještě tak cacný na psouský pečeně?

Starý Baumert. O jemináčku, jen hdyby ich bylo!

Matka Baumertová. I baže, kousek masa nemůž nihdá škodit.

Starý Baumert. Covak ty už nemáš chut na něco takovýho? Jen tu vostaň, Moric, vona se ti zasejc vrátí.

Ansorge (čichaje). Ale, ale — né, né, až se mi sliny sbíhají — jak to voní.

Starý Baumert (čichaje). Člouček by řek, pravá skořice.

Ansorge. Nu, pouěz nám, Moric, co ty tomu říkáš. Dyť víš, jak to chodí ve sjetě. Esli pak už jennou bude ináč s náma kalcema, nebo co?

Jäger. Bylo by potřá.

Ansorge. My ti tu na verších nemůžeme bejt ani živu ani umřít. Je nám vopraudu zle, touěř. Člouček

se pere až na kreu. Nakonec se tomu musí pod-
dat. Nouze nám užirá třechu nad hlavou a půdu
pod nohama. Dřiu, dokud moh člouček ještě dělat
za stavem, přeci se jakž takž starostma a nouzej
protlouk. Dneska už za celej rok kouska práce
nezmůžu. Tadle košikařina, ta mně taky jenom po
krapkách kerve upíjí. Pletu až do noce, a hdyž sebou
praštím na lůže, vydál sem si šest krejcarůch. Ty

tomu přeci rozumíš, pouěz teda. Můze se s tím
vyít, při tej drahotě? Tri zlatý abyeh vyhodil na
domouni daň, zlatku na gruntouni, tri zlatý na
činžouni. Na šternáct zlatejch si přídu. Vostane
mně sedum zlatejch na celej rok. Z toho si má
člouček varit, topit, voblíkat se, vobouvat, spravovat
hadry i vobuj, vostať musí, a hdo ví co ještě. —
Jakej diu, hdyž pak jeden nemůž ani činži zaplatit.

Starý Baumert. Bude třá doít na zámek a vy-
podobnit verchnosti, jak nám je.

Jäger. To by moc nepomohlo. Dost už se vo-
tom v novinách nahovořilo. Ale páni, tiušeko vo-
brátěj a pokroutěj . . . ti by svatýho stáhli do pekla.

Starý Baumert (potřásaje hlavou). Že by se ani
verchnost vo to neuzala.

Ansorge. Řekni sám, Moric, může todleto bejt?
Covak na to není zánnej palagraf? Dyž si jeden
až mozoury s rukou sedře a přeci nemůž ani činži
zbičit, moh by mně sel'lák vzít chalpu nad hlavou?
To je oušem člouček, kerej chce svý. Nevím sám,
co ještě bude. Hdyby se stalo a já vopraudu musel
z baráku . . . (Slizami se duse.) Tady sem rodilej,
tatík tady sedával za stavem přes štyrycet let.

Co se mámě naříkal: Matko, až já jennou vodejdu z chalpy se nehni. Domek sem zaplatil svejma mozourama, na to nezapomeň. Každěj řebík na něm je jenna noc, kerou sem voka nezamouřil, každěj trám je rok vo suchým chlebě. To se musí povážít.

Jäger. Ti vemou čloučku to posenní, covak ti.

Ansorge. Ale, ale, — né, né! Hdyby to mělo tak daleko doít, to bych rači, aby mě vocuď vynesli, než abych musel na starý kolena z chalpy. Aspoň umřít tady! Tatík taky dost rád umíral. — Až k posedku přišly na něj ouzkostě. Ale hdyž sem si leh' k němu do postele, zaseje se utišil. — Hdyž si tak člouček pomyslí: Tehdáž mně bylo třináct let. Unavenej sem byl a tak sem usnul, trá byl nemocnej — dyť sem ještě neměl rozum — a hdyž sem procejt, byl už studenej.

Matka Baumertová (po malé přestávce). Šáhni do trouby, Berto, a vyndej Ansorkoj poliuku.

Berta. Tu máte, jezte, kmotře.

Ansorge (jí se slzami v očích). Ale, ale — tak, ták!

Starý Baumert (začal jísti maso z pánvice).

Matka Baumertová. Ale táto, táto, měj přeci trochu sterpení. Až to Berta pořádně ustrojí.

Starý Baumert (žvýkáje). Před dvouma roky sem byl naposedy u přimání. Potom sem hnedka prodal božíhodovej kabát. Z toho sme si koupili ždibec vepřovýho. Vod těch dob sem maso nevidal, až dneska večír.

Jäger. Nám není masa potřá, za nás ho zbaštěj továrníci. Ti maj sál'la, až nim kerkem leze. Hdo

nechceuěřít, tomu potřá jen zaít dólu, do Verchlábe a do Merklova, tam uvidí diu na diu: Fabrikantskej zámek jeden za druhým, palác a zas palác. Samý zercal'lo, věžičky a železný mříže. Ne, ne, tam se zánnýmu z nich vo zlejch časech ani nezdá. Je to samá pečeně a koláče, samý eklipáže a kočáry, samý kuvrnantky a hdo ví co eště. Pejcha nim hlavu mate! Nevědí, co dřiu bohatstvím a roupama.

Ansorge. Dřiu to bylo docela inačí. Továrníci dopřáli kalcoj se uživit. Dneska schlamstnouušeko sami. Ale to je tím, pouďám, velký páni se nebojej ani pánaboha ani čerta. Na ně neplatěj ani prosby ani hrozby. Ukra'li by nám posenní žvanec chleba a voslabujou a podkopávaj nám dertínek toho živobytí, hde jen můžou. Vod nich pochází celý naše neštěstí. Hdyby naši fabrikanti byli co ch čemu, nebyly by ani pro nás tak zlý časy.

Jäger. Tak posechněte, já vám přčtu něco hezkýho. (Vyjme z kapsy několik listů papíru.) Pocem, Aukuste, a skoč do náleuny a přines eště jeden štvrták. Ale, Aukuste, ty se porád jenom vyhňáš.

Matka Baumertová. Nevím vopraudu, co je s tím hočem, tomu je pořá' dobře. Šměje se pelnou hubou, můž přiít cokoliu. No, běž, běž! (August pryč s prázdnou lahví.) Prauda, starej, ty víš, co je dobrýho.

Starý Baumert (žvýkáje, jídlem a pitím silně rozjařen). Moric, ty seš náš. Umíš číst i psát. Víš, jak to s kalcovinou de. Máš outerpnost s ubohým kalcouským lidem. Měl by siuzít naši věc pořánně do ruky.

Jäger. Co by na mě přišlo. Vo to by mně nebylo. S těma starejma fabrikantskejma prašivinama, s těma bych tuze moc rád jennou zatočil. Nedál bych si z toho pražánný sjedomí. Sem dobrej chlap, ale hdyž dostanu dopal — a to přide ve zlosti, chytnu Trajsikra do jenný ruky, Dittricha do druhý a praším s nima hlavama vo hlavu, až se nim ve vočích zaiskří. — Hdybysme tak... a my bysme to dokázali, jen táhnout všichni za jeden provaz, tak bysme mohli fabrikantům pořánně zatopit. Ch tomu není potřá ani verchnostě aniulády. Pak bysme mohli jednoduše říc: chceme to a to a takle, a takle ne, a potom bysme si tu mohli ináč foukat. Až by vidáli, že se deržíme, berzo by vobrátili. Ty kostelníky já znám! Je to zbabělá sebranka.

Matka Baumertová. I, ba, je to skoro tak. Já istě nejsem zlá. Navopak, já sem dycky tverdila, že páni musej taky bejt. Ale hdyž takle...

Jäger. Pro mě, za mě by je moh čert všechny pobrat. Přál bych to tý čeládce.

Berta. Hdepa je tatínek? (Starý Baumert se tiše vzdálil.)

Matka Baumertová. Co já vím, hde by moh bejt.

Berta. Tervám, že už není masu zvyklej?!

Matka Baumertová (dojata plačíc). Tak se podvejte, tak to vidíte! Ani touněm nevostane. Teďka i ten dertínek kalýho ídla zverhne.

Starý Baumert (vrací se, pláče vztekem). Ne, ne, se mnou bude berzo konec! Mě tu už dlouho nebudete mít. Hdyž člouěk jennou něco lepčího

zbičí, tak touněm ani nevostane. (Usedá s pláčem na lavici u kamen.)

Jäger (v náhlém vzkyppění, vášnivě). A při toum můžou bejt eště lidi, páni vod soudu, ne moc daleko vocuď, nenažranci, kerý nemaj celej rok co dělat, leda troubit pánubohu do voken. Takový chtěj tverdit, že kalci můžou dobře a pěkně vyít, jen že prej sou líný.

Ansorge. To už nejsou lidi. To sou netvorové.

Jäger. Jen to nech bejt. Vono na ně taky terhne. Já a zertzavej Bäcker sme se naderndili a než sme vodtáhli na pelech, zazpívali sme nim vo kervavým soudě.

Ansorge. Áhyší, áhyší. To je ta písnička?

Jäger. Práuě, práuě, tuhlenc i mám.

Ansorge. Menuje se, tervám, Trajsikrouská, nebo japak.

Jäger. Přečtu vám i.

Matka Baumertová. Hdopak tu písničku skládal?

Jäger. Čertiuědí. Tak posouchejte. (Čte, školácky slabikuje, se špatným přízvukem, ale s nevyrovnatelně mocným citem. Vše z něj vyznívá: Zoufalství, bolest, hněv, zášť, pomstychtivost.)

Strašný soud nás tady dáví,
horší nežli mučidla,
nikoho však neodpraví.
by byl naráz bez hrdla.

Zde tě spiali v tuhé jarmo,
pálí, trápí za živa,
vzdechů sta zde splynou darmo,
až to srdce rozrývá.

Starý Baumert (slovy písně uchvácen a nejhlouběji dojat, přemohl několikrát s námahou pokušení Jágra přerušiti. Teď jej vše uchvacuje. Kobrtá mezi smíchem a pláčem ke své ženě). Horší nežli mučil'la. Hdo tol'le napsal, matko, ten řek praudu. To můžeš potverdit... Jakže to je? Zdechů sta zde... jak?... zde splynou darmo...

Jäger. Až to serce rozrývá.

Starý Baumert. Šak ty víš, co sme se nauzdychali deň ze dne, stávající, lehající.

Jäger (zatím co Ansorge, aniž by již pracoval, sedí v hlubokém pohnutí, matka Baumertová a Berta neustále utírají si oči, čte dále).

Dreissigrové, to jsou katí,
pacholci — jich poddaní,
každý nás jen umí štvátí,
nezná citu, uznání.

Oh, vy všichni, vrazi diví,
satanova havěti...

Starý Baumert (rozechvěn zlostí, dupe). Prauda, satanova havěti!!!

Jäger (čte)

satanova havěti,
jež se krví chudých živí,
buďte navždy prokletí!

Ansorgé. Šak to taky zaslouží proklejť.

Starý Baumert (zatne pěst, hrozivě). Jež se krví chudejch živí...

Jäger (čte)

Čím Vám prosby, nářky, steny,
čím vám bolest, slzí třept.
„Kdo s tím není spokojený,
může jít a hlady mřít.“

Starý Baumert. Jak je to? Čím Vám prosby, nářky, steny. Každý slovičko... každé slovičko... toušecko je tak praudivý, jako evandélium. Hdo s tím není spokojenej, může íť a hlady mřít.

Ansorge. Ale, ale! né, né! Vod toho mu nihdo nepomůže.

Jäger (čte).

Věru hrozné pomyslení,
kdož tu bídu zakusil,
když už kouska chleba není,
kámen by se obměkčil.

Mezi vámi, lidožrouty,
zhas' však každý lidský cit,
chcete nás jen svírat pouty
maso nám i s kůží dřít.

Starý Baumert (vyskočí, stržen šílenou zběsilostí). Maso i s kůžej. Čela spráuně, je to maso i kůže chudákůch. Tadyhle já, Robert Baumert,

kalcouskej mister z Krosnova. Hdo muž předstoupit a říct... Byl sem jaktěžiu honnej člouěk a koukněte se tejdě na mě. Co z toho mám? Kam sem to přived? Co ze mně událi. Zde tě spiali v tuhý jařmo. (Ukáže ruce.) Semlesem si šáhněte, kost a kůže. Vyušichni vrazi diví, satanova hauětili! (Shrouť se na židli, pláče zoufalým vztekem.)

Ansorge (mrští košíkem do kouta, vstane, všecek zlostí se třesa, vyrazí). A to musí bejt inačí, jářku, a to vod minutě. Už nebudem terpět. Už se nebudeme trápit, ať přide cokoliu.

(O p o n a.)

Konec druhého dějství.

OSOBY TŘETÍHO DĚJSTVÍ:

Bäcker.

Moric Jäger.

Starý Baumert.

Starý Ansorge.

Welzel, hostinský.

Paní Welzlová, jeho žena.

Anna Welzlová, jeho dcera.

Cestující.

Wiegand, truhlář.

Hornig, hadrář.

Sedlák.

Hajný.

Wittig, kovář.

Kutsche, četnický závodčí.

Několik starých a mladých tkalců.

Dějství třetí.

Nálevna v Levínku u Mrklova, prostorná místnost, jejíž trámový strop podepřen je uprostřed dřevěným sloupem, kolem něhož je stůl. V pravo od sloupu, v zadní stěně, jsou hlavní dveře tak, že jen veřeje jsou zakryty. Jimi je viděti velikou síň, v níž jsou sudy a výčepnické nářadí. Uvnitř, v pravo ode dveří, v rohu je výčepní stůl, dřevěná přepážka, zvýší člověka, s přihrádkami pro výčepnické potřeby, za ní nástěnná skříň, naplněná řadami lahví s kořalkou; mezi přepážkou a skříní na líkery malé místo pro hostinského. Před výčepní polici je stůl, prostřený strakatou pokrývkou. Nad ním visí pěkná lampa; kolem několik rákosových židlí. Opodál v pravé stěně dveře s nápisem „Vinnárna“, vedoucí do pokojíku pro lepší společnost. Ještě více na pravo v popředí tikají stojací hodiny. Na levo od vchodu, při zadní stěně, stůl s láhvemi a sklenicemi a dále v rohu veliká kachlová kamna. Levá postranní stěna má tři okénka a pod nimi lavice, před níž je několik velikých dřevěných stolů, obrácených čelem ke zdi. U širších stran stolů jsou lavice s opěradly, u vnitřních čel

stolů je po dřevěné židli. Veliký lokál je modře nabarven, ověšen návěstími, pestrými obrázky a barvotisky; mezi nimi portrét panovníkův.

Scholz Welzel (dobromyslný obr, přes 50 let, točí za výčepním stolem pivo ze sudu do sklenice).

Paní Welzlová (žehlí u kamen. Je statná, čistě ustrojená, ne ještě 35letá).

Anna Welzlová (17letá hezká osůbka, s nádhernými světlerudými vlasy, čistě oděná a zaměstnaná vyšíváním za prostřeným stolem. Na okamžik vzhledně od práce a naslouchá, neboť z dálky slyšeti zvuky pohřební písně, zpívané školními dětmi).

Mistr Wiegand (truhlář, sedí u téhož stolu, v pracovním obleku, při sklenici černého piva. Je to muž, jenž utkví v paměti; ví, na čem ve světě záleží, chceme-li dosíci jistého cíle, totiž na chytráctví, rychlosti a bezohlednosti).

Cestující (u sloupového stolu kvapně pojídá beefsteak. Je střední velikosti, dobře živený, vymydlený, vesele naladěný, živý a drzý. Nosí se moderně. Jeho cestovní potřeby, brašna, kufrík na vzorky, deštník, převlečník a plyšová pokrývka leží vedle něho na židličkách).

Welzel (přinášeje cestujícímu pivo, stranou k *Wiegandovi*). To se dneska zrouna čerti žeňej v Merklouě.

Wiegand (ostrým, vřiskavým hlasem). Nu, dyť se přeci dneska vodeuzdává práce u Trajsíkrůch nahůre.

Paní Welzlová. Ale při tom nebejvalo nihdá tolik živo.

Wiegand. Nu, trá je to kůli těm dvoum stům novejšch kalků, kerý tejdě chce eště přimouť.

Paní Welzlová (ještě žehlic). A to jo, to můž bejt. Chce dvě sta a přide mu nich trá šes' set. Takovejch je přeciúšude pelno.

Wiegand. Óhyši, óhyši, těch je. A trá by se nim sebe hůř ve'lo, nevymřou nihdá. Přivedou víc dětištat na sjet, než je potřá. (Sbor chvíli zaznívá silněji.) Tejdě ch tomu eště přide pōreb. Tak kal'lec Nentwich přeci umřel.

Welzel. Ten se dáuno dost nadál. Přeci seulík už přes rok jako strašil'lo.

Wiegand. Touř, Welzle, takovou mainkou, darremnou rakeu, takovou merňavou, drohoučkou truhýlku sem eště nihdá nestloukal. To ti byla mertvůlka, neměla ani devadesát liber.

Cestující (mezi jídlem). Jenom tomu nerozumím, kam se člověk podívá, do kterýchkoli novin, čte nejstrašnější příběhy o bídě tkalců, že má dojem, jako by zde všichni byli na tři čtvrtě mrtví hladem. A když zde všichni byli na tři čtvrtě mrtví hladem. A když pak vidí takový pohřeb! Přišel jsem právě do vesnice. Hudba, učitelé, školní děti, pastor a bromada lidí za nimi, sákriš, jako by pochovávali čínskýho císaře. Jó, když ti lidé mohou tohle ještě zaplatit...! (Pije pivo, když sklenici opět postavil, náhle frivolně.) Vidte, slečno? Nemám pravdu?

Anna (nerozhodně se usmívá a vyšívá pilně dále).

Cestující. Jistě trepký pro pana otce.

Welzel. Takovej krám bych ani na nohy nenatáh'.
Cestující. Nu, poslyšte! Půl svého jmění bych dal, kdyby ty střevíce byly pro mne.

Paní Welzlová. Ten pro něco takovýho nemá vůbec žádnýho smyslu.

Wiegand (když několikrát zakašlal, na židli popojel a chystal se promluvit). Pán se divil pórby. Nu použte, mladá paní, to je přeci eště malej pórby.

Cestující. Ano, ale ptám se... To stojí asi ukrutné peníze. Kde je ti lidé berou?

Wiegand. Vodpuste laskauě, vašnosti, to je takovej nerozum mezi zdejší chudou střídou. S dovolením, že poudám, ale dělej si takovou přeměřenou představu vo povinný ouctě a závazný povinnosti k umřitejm, jako jejich pozůstalí. Což tepruvá, dyž sou to umerlý rodiče. Je to oušem jenom taková pouěra, toušak snesou nejbližší pozůstalí a potomci svý posenni a co neseženou děti, vypučí se vod nejbližšího lichváře. Tak zapannou do dluhůch až po uši; dvojtihonný pán de na dluh, kostelník a jakejch lidí je ch tomu eště potřá. A ídlo, pití aušechno vostatní. Ne, ne, chválím lásku dětí k rodičům, ale ne, aby pozůstalí terpěli tou povinností po celej věk.

Cestující. Dovolte, ale to by měl přece pastor rozmluvit těm lidem.

Wiegand. Vy mně to laskauě vodpustíte, pane, aušak musím potverdit, žeukaždý malýusi musej mít chrám páně a vyderžovat svýho duchovního pastýře. Na takový veliký pórbební sláuě terhne

vysoký duhovenstvo krásnej vejděleček. Čím početnějc je takovej pórby nauštívencej, tím tučnější bude ofertorium. Hdo zná zdejší pracouní poměry, můž naprosto bezpečně tverdit, že pání farářové terpěj jen k smerti neradi tichý pórby.

Hornig (přichází. Malý, neurčitěho stáří, popruh přes plece a prsa. Je hadrářem). Pěkný dobrýtro přeju. Vobyčejnou bych prosil. Nu, mladá paní, máte náký hadry? Slečinko! Pěkný pentle doulasůch, ke košilím, na poduazky mám na vozejčku. Pěkný špendlíky, — ulásničky, háčky. Toušecko dám za pár hadrůch. (Změněným tonem.) Z hadrů se udělá krásnej bílej papír, a na něj pak napíše znejmilejší pěkný psaničko.

Anna. Ach, děkuju vám, nestojím vo milýho.

Paní Welzlová (vkládajíc želízko). Takový je to duče. Voudaukách ani slyšet.

Cestující (vyskočí, jakoby radostně překvapen, přistoupí k prostřenému stolu a podává Anně ruku). To je rozumné, slečno, udělejte to jako já. Plácněte! Zůstanem oba svobodni.

Anna (zapýřená, podává mu ruku). Vyušak ste přeci už ženatej!

Cestující. Bůh uchovej, to já jenom tak. Myslíte, když nosím ten prsten. Ten jsem si jenom nastrčil, abych svou obletovanou osobnost uchránil před nekalými útoky. Vás se nebojím (schová prsten do kapsy). — Povězte mi, ale vážně, slečno, nechtěla byste se někdy vdát aspoň na chvilku?

Anna (potřásajíc hlavou). A hde pak!

Pani Welzlová. Ta vstane učeňně svobonná, leda by to bylo něco tuze uzácnýho.

Cestující. Proč pak ne? Jeden bohatý slezský šlechtic oženil se s komornou své matky a váš bohatý továrník Dreissiger si vzal také chudou holku. Ta není ani z polovice tak hezká jako vy slečno, a vozí se teď krásně v kočáře s lokajem. Proč pak ne. (Obchází kolem, protahuje se a narovná vaje údy.) Vypiju šálek kávy.

Ansorge a starý Baumert (přicházejí, každý s rancem, a usedají tiše a skromně k Hornigovi k prvnímu stolu v levo).

Welzel. Pěkně vítám, strejčku Ansorke. Že tě zas jennou vřídíme?!

Hornig. Covak, že ses zasejč vyhrabal ze svého začmouděňýho berlohu?

Ansorge (nemotorně a zřejmě rozpačit). Iuzal sem si zasejč jennou nastau.

Starý Baumert. Chce se mu užít za deset zlatejch.

Ansorge. Nihdá bych to neďál, ale košikařina de už taky s kopce.

Wiegand. Je to dycky lepčí, než nic. Sem tuze dobře známej s Trajsikrovejma. Dělá to, jen abyste měli nákej vejďelek. Před tejdňem vysazoval sem u nich dvojatý vokna. Tak sme vo tom mluvili. Dělá to jenom z outerpnosti.

Ansorge. Ale, ale — né, né.

Welzel (předkládaje tkalcům po kalíšku pálenky). Tadyk je. Ale pouěž, Ansorke: Jak dáuno ses už nedal vošturcovat? — Tenle pán by to rád zvěďal.

Cestující (volá). Ale, pane hostinský, to jsem přece neřekl. Pan mistr byl mi jen nápadný svým otíhodným vzezřením. Takové obry není často vidět. *Ansorge* (drbe se rozpačitě na temeni). Ale, ale — né, né.

Cestující. Takoví samorostlí siláci jsou dnes velmi vzácní. Jsme tak zchoulostivělí kulturou. Proto mám radost z takového vzrůstu. Řasy jako křoví! Divoký vous...

Hornig. Poďvejte, uzácný pane, něco vám povím. Tihle lidi nemaj ani na holiče a břitvu už dáuno neuměžuzít do ruky. Co roste, to roste. Na zeunějšek nemůžou nic vobětovať.

Cestující. Ale, prosím vás, příteli, kde bych... (Tiše k hostinskému.) Mohl bych tomu vousáči nabídnout sklenici piva?

Welzel. Ach, hde pak. Ten nic neveme. Ten má bláznovský vertochy.

Cestující. Tak tedy ne. Dovolíte, slečno? (Usedá k prostřednímu stolu.) Mohu vás ujistit, vašich vlasů jsem si všiml, jak jsem vešel. Ten jejich matný lesk, ta hebkost, to bohatství! (Políbí u vytržení konečky svých prstů.) A ta barva... jako zralá pšenice. Kdybyste přišla do Berlína, udělala byste svými vlasy sensaci. Na mou čest, s tím vlasem můžete jít ke dvoru... (Nakloněn v zad, pozoruje vlasy) Nádherné — prostě nádherné.

Wiegand. Kůli tomu dostalo se ní taky krásnýho pomenování.

Cestující. Jak se vlastně jmenuje?

Anna (stále směje se pro sebe). I neuěřte tomu!

Hornig. Je to ale lišák, že?

Welzel. I melčte už. Dyt bude duče celý po terhlý. — Už ste ní beztoho nasadil honný roup do hlavy. Dneska by chtěla hraběte, zejtra to bude trá už kníže.

Paní Welzlová. Jenom ty duče nekaž, muži! To není nic zlýho, hdyž to chce člouěk přivíst der tinek dálejc. Pol'le tyvý hlavy nemusejušichni myslet. To by nebylo trá zrouna dobrý, to by s žánnej nikam nedostal, to by vostaľiušichni seděť. Hdyby bejvával Trajsikrů dědeček takovej, vosta by taky jen chudým kalcem. Dneska sou náramně bohatý. Starej Tromtra byl taky jen chudej kal'lec tejdě má dvanáct panství a je šlechtic.

Wiegand. Jen co je praua, Welzle. V tý věc je tvá paní na spráuný cestě. To můžu já potverdit. Hdybych měl takovej rozmysel, jako ty, hdepa by bylo tejdě mejch sedum tovaryšůch?

Hornig. Tyutom umíš chodit, to se ti musí přiznat. Trá byl kal'lec eště cela čemesnej, děláš mu už rakeu.

Wiegand. Hdo to chce někam přivíst, musí se nutit.

Hornig. Šak ty se taky nutíš. Ty viš lepčí než dochtor, hdy si přide smert pro kalcouský robě.

Wiegand (dosud se usmíval, náhle divoce). A ty viš lepčí než četník, hde sou pšouresy mezi kalcima a hde každej tejdeň hezkejch pár ciuek přebejvá. Přideš za hadrama, ale vemeš taky trá herstoutku, hdyž se to trefí.

Hornig. A tobě zas květe pšence na kerchouě. Čím víc ich přide na perkno, tím lepčí pro tebe. Hdyž vidíš tolik těch děckejch robečků, poplácáš si na břich a řekneš: To byla zasejc letos ouroda; ty merňavý padaly jako chrousti ze stromůch. To si zasejc můžu dopřát za tejdeň vo štvrták víc.

Wiegand. Kůli tomu bych eště nebyl žánnej přechovávač.

Hornig. Ty dáš nejvejš bohatýmu fabrikantoj dvojatej oučet, anebo vodneseš z Trajsikrovy stauby pár vybylejš perkýnek, hdyž zrouna nesvíť měsíc.

Wiegand (obraceje se k němu zády). I mluu si, s kým chceš, aušak se mnou ne. (Náhle opět.) Prouhanče.

Hornig. Robaři!

Wiegand (k přítomným). Von by trá z jalouky vymámil tele.

Hornig. Já ti jen poudám, dej si pozor, sic udělám voznámení. (Wiegand zbledne.)

Paní Welzlová (odešla a předkládá teď cestujícímu kávu). Měla bych vám rači dát kafe do sedničky?

Cestující. I co vás napadá! (S unylým pohledem na Annu.) Zde chci zůstat až do smrti.

Mladý hajný a sedlák (tento s bičem, vcházejí. Oba). Dobrý předpoledně! (U výčepního stolu zůstávají státi.)

Sedlák. Dvě zázvorouky bysme chtěli.

Welzel. Vítamuás vespolek! (Nalévá objednané; oba chopí se sklenek, přifuknou si, upijí a postaví je na výčepní stůl.)

Cestující. Nu, pane myslivče, prošel jste se
Hajný. Ušlo to. Du vod Rezku.

(I. a II. starý tkadlec vcházejí a usedají k Anso-
govi, Baumertovi a Hornigovi.)

Cestující. Promiňte, jste ve službách hrabě
Schafgotsche?

Hajný. Sem u hraběte Haracha.

Cestující. Ovšem, ovšem, tak jsem chtěl vlastně
řici. Je to zde hrozné s těmi všelijakými hrabaty
barony a jinými milostmi. Člověk musí mít ve
likou pamět. K čemu máte, pane myslivče, tu se-
keru?

Hajný. Iuzal sem i zlodějům, který kral'li dřív

Starý Baumert. Naše verchnost nadělá pro každou
nůši roští.

Cestující. Dovolte, to přece nejde, aby si moh
každý vzít...

Starý Baumert. S dovolením, že poudám, ta
je to jakoušude s malejma a velkejma zlodějima
Tady sou někerý, kerý čachrujou se dřívím v
velkým a zbohatli z kradenýho. Ale hdyž chude
kal'lec...

I. starý tkadlec (přerušuje Baumerta). My si ne
můžeme už ani větýuku, ale páni, ti nás vemo
zato tím důkladnějc, ti nám dřou kůži s těla. J
třá platit za vochranu, z prál'la, pelnit tělesno
povinnost, darmo běhat na poselky a dělat nza
panským, esli hdo chce nebo ne.

Ansorge. Je to asi taklenc: co z nás nevyždím
fabrikant, vytáhne nám verchnost z kapcy.

II. starý tkadlec (usedl k vedlejšímu stolu). Já
sem to pouědal verchnosti do vočí. Vodpustíte
mně dobrotiué, pane hrabě, poudal sem, tendle
rok nebudu moctušechny robotní dně vodpracovat.
Nebudu se přít! Taky proč? Nemerzte se na mně,
voda mněušekouzala. I ten kousek pole mně
sterhla. Dnem i nocej se musím dřít, chci-li bejt
ziu. A takovej nečas. Lidičky! Stál sem nad tím
a lomil rukama. Ta krásná perst, co byla vodpla-
vená s kopce až do chalpy; a ty krásný, drahý
semena... Áhyši, áhyši. Tak sem křičal do voblak
a tejdeň sem brečal, až sem už ani na cestu ne-
vidal... A potom sem se moh poterhat s vosum-
desáti těžkejma kolečkama hlíny do takovýho
verchu.

Sedlák (hrubě). To je ňákýho lamentování. Co
na nás pámbu sešle, to si musíme nechat líbit.
A že seuám lepčí nevede, hdo je vinnej, než vy
sami? Covak ste ďáli, hdyž byly dobrý vejdelky?
Prohráliušechno a prochlastali. Hdybyste byli ten-
krát dertinek šetřili, měli byste tejdě ňákej krejcar
pro zlý časy a nebylo by třá krást přízi ani dříví.

I. mladý tkadlec (s několika druhy v předsíni
mluví hlasitě do dveří). Sel'lák vostane sel'lákem,
třá spal až do devíti.

I. starý tkadlec. To je tak: sel'láci a páni táhnou
za jeden provaz. Chce-li kal'lec něhde vostávat,
řekne mu sel'lák: Dám ti kumbálek k vobejvání.
Zaplatíš mně pěknou činži a pomůžeš mně svážet
seno a vobilí a esli nechceš, koukej, ať táhneš.

Hdyž člouček přijde ke druhému, udělá to jako ten první.

Starý Baumert (rozhořčeně). Člouček je jako vo hrzyk, kerejušichni vokusujou.

Sedlák (popuzen). Ó, vy hladouci hladoví, ch čem ste? Moh bych vás zapráhnout do pluhu? Dovel byste vyvorat rounou brázdu; anebo vyhodit n vůz mandel vousa? Nejste k ničemu, leda lenoš a válet se se ženskejma. Trubci! Z vás je náke užitek. (Zatím zaplatil a odchází. Hajný se smíche za ním. Welzel, truhlář a paní Welzlová smějí s hlasitě, cestující pro sebe. Když pak smích přesta je chvíli ticho.)

Hornig. Takovej sel'lák je jako kus dobytka. Hdybych nevěděl, jak je tu zle. Co je tu nahůr veusích všecko vidět. Po štyrech a po pěti lha nahatý na jediným slamníku.

Cestující (mírně odmítavým tonem). Dovolte milý příteli. O bídě na horách jsou názory zcela rozličné. Umíte-li číst...

Hornig. Já přečtušecek z listu tak dobře, jako vy. Ne, ne, já to musím vědět, já sem se dos napobejval mezi těma lidma. Hdyž člouček běh štyrycet rokůch s krosnou na řbetě, pak už něc pozná. Jak to bylo s ciukařema? Děti se hrabaly se sousedovejma husama na hnojišti. Lidi mřeli — nahatý — doma na dlažbě. Smral'lavý pomeje žral z ukrutného hladu. Celý stouky a ještě víc ic padalo najennou.

Cestující. Umíte-li číst, víte také, že vláda na řídila přísné vyšetřování a že...

Hornig. I bodejt, bodejt: to přijde takovej pán vod vlády, kerej znáušecek lepši, než hdyby to vidal, votočí se dertinek veusi, ale jen tam dole, hde potok vytěká a hde sou nejhezčí stavení. Vejš se mu nechce, aby si nezamazal pěkný, blejskavý boty. Pak si myslí, že to asiušude vypadá tak krásně. Senne do kočáru a jede zasejc domů. A píše do Vídně, že prej tu ani žánná nouze není. Ale hdyby měl dertinek sterpení a šel trochu vejš poui až tam, vodkad potok přitéká a přes potok na druhou stranu, anebo ještě dálejc, hde sou malý vosamělý chajdy, starý barabizny na kopcích, kerý sou něhdy tak chčernalý a na spannutí, že nestojej ani za to, aby pod ně sirku zasterčil, to by poslal inačí zprávu do Vídně. Ke mně by měli přijít takovi páni vod vlády, kerý tomu nechtěli věřit, že je tu zle. Já bych nim už něco vokázal. To by votvirali voči naušechny ty hladouý díry. (Venku je slyšeti zpěv tkalcovské písne.)

Welzel. Už zasejc zpívaj tu čertouskou píseň.

Wiegand. Vobratěj nausiušechno zhůru nohama.

Paní Welzlová. To je zrouna jako hdyby viselo něco veuzduchu.

Jäger a Bäcker (ruku v ruce, následování houfem mladých tkalců, vstupují hřmotně do síně a odtud do nálevny).

Jäger. Zastavit, stát! Sesedat! (Vstupující rozcházejí se k různým stolům, u nichž již sedí tkalci, a začínají s nimi mluvit.)

Hornig (volaje na Bäckra). Nu, pouěz přeci, co se děje, že vás de taková kůpa?

Bäcker (významně). Možná, že se něco stane. Prauda, Morici?!
Hornig. I di mně! Nestroj!

Bäcker. Už tekla kreu. Chceš vidět? (Vysouká rukáv a ukazuje krvácející stopy po očkování na nahém rameni. Totéž činí mnozí mladí tkalci u ostatních stolů.) Byli smeulázních u Schmidta dát se vočkovať.

Hornig. A to jo, to jo. Pak se nemůžeme divit že ješude takovej šrum. Hdyž se takoví kolohnát pousi potloukaj...!

Jäger (nafoukaně, silným hlasem). Hnedka dva štvrtáky, Welzle! Já je platím. Mysíš, že nemám žánnou cinkajnu? Tak honem, poudám! Hdybysme chtěli, mohli bysme pít pivo a serkat kafe trá až do rána, zrouna jako nákej cesták. (Smích u mladých tkalců.)

Cestující (s komickým údivem). Mám to platit já, nebo to má platit na mne. (Hostinský, hostinská a jejich dcera, truhlář Wiegand a cestující se smějí.)

Jäger. Dycky na toho, hdo se ptá.

Cestující. Dovolte, mladíku, zdá se, že vám jdou velmi dobře obchody.

Jäger. Nemůžu si naříkat. Cestuju s látkama. Mám to s fabrikantem na polovic. Čím větší nouzi má kal'lec, tím tučnějc im já. Čím větší jeho bída, tím větší můj chleba.

Bäcker. To si řek spráuně, Morici, na tvý zdraví!

Welzel (přinesl žitnou. Cestou k výčepnímu stolu se zastaví a obrátí se zvolna a se vši svou fleg-

maticností a těžkopádností opět ke tkalcům. Stejně klidně jako důrazně). Dejte pokoj tomu páno, von vám prachnic neudál.

Hlasy mladých tkalců. My mu taky nic neuděláme.

Pani Welzelová (vyměnila s cestujícím několik slov. Vezme šálek se zbytkem kávy a odnáší jej do vedlejší světnice. Cestující ji následuje za posměchu tkalců).

Hlasy mladých tkalců (zpívají). Trajsikrové to sou kati, pacholci ich poddani...-

Welzel. Pst, pst! Tuhle píseň si zpívejte, hde chcete. Ve svém domě to neterpím.

I. starý tkadlec. Má cela praudu. Nechte toho tejnoření.

Bäcker (volá). Ale vokolo Trajsikrůch musíme eště jennou přeít. Ten musí naši píseň eště jennou vyslechnout.

Wiegand. Nestrojte hlouposti, mohlo by se vám to nevyplatit. (Smích a volání oho!!)

Starý Wittig (bělovlasý kovář, bez čapky, v kožené zástěře a dřevácích, ukoptěný, jak vyšel z dílny, vstoupil a čeká, stojí u výčepního stolu, na sklenku kořalky). Nech je ch pokoji dertinek se naparovat. Kerej pes mnoho štěká, nekouše.

Hlasy starých tkalců. Wittiku, Wittiku!

Wittig. Tuhle je. Co má bejt?

Hlasy starých tkalců. „Je tady Wittik“ — „Wittik, Wittik“. — „Pocem, Wittiku, posenni u nás“. — „Pocem k nám, Wittiku“.

Wittig. Já si rozmyslím sednout k takovejmu zberklíkům.

Jäger. Poď, zaudej si.

Wittig. E, derž se jen svý kořauky. Budu-li chtít pít, koupím si i sám. (Usedá se svou sklenkou k Baumertovi a Ansorgovi. Poklepáváje tomuto na břicho.) Covak mívaj kalci k il'lu? Kyselý zelí auší maso.

Starý Baumert (vznětlivě). Aušak co hdyž se s tím nebudou chtít už spokojit.

Wittig (se strojeným údivem vyvaluje hloupě na tkalce oči). Enu, enu, jářku, Indříšku, seš to ty? (Vybuchuje nezkrotným smíchem.) Lidičky, lidičky, já se usměju. Starej Baumert chce dělat pozdvíž. No, to se pomějeme: Tejdě začnou taky šeuci, potom cucauí jehňata a potom myši a krysy. Pane Bóže, to bude mela. (Nemůže se smíchy udržeti.)

Starý Baumert. A vidíš, Wittiku, já sem porad takovej, jako sem byl dřiu. Eště tejdě tverdím: hdyby to šlo po dobrým, bylo by lepčí.

Wittig. Čerta! Pude to, ale ne po dobrým. Hde pak šlo něco takovýho po dobrým. Šlo to snad ve Francouzích po dobrým? Lehtal snad Robšpír bohatejm voserdí? To šlo porad: Všem hlavy dolů. Porád jen pod kijotýnu. To musí ít, allon zan fan. Pečený holubi nihdá nikomu do huby nenalítali.

Starý Baumert. Hdybysme trá jen polovičku terhli...

I. starý tkadlec. Sme ch tý kaši až po kerk, Wittiku.

II. starý tkadlec. Berzo se nám nebude chtít ani domů. Esli člouěk, bernoží nebo de spát, kručí mu stejně h bříše.

I. starý tkadlec. Doma by člouěk přišel vo rozum.

Starý Ansorge. Tejdě je mi už jenno, aci to dopanne tak nebo tak.

Hlasy starých tkalců (s rostoucím vzrušením). „Člouěk nemá nihdá pokoje“. — „A žánná chut do práce není“. — „U nás na hůře na Končinách sedí už jeden celej deň ch potoce a meje se nahatej, jak ho pámbu stvořil! Tomu to už zmátlo hlavu“.

III. starý tkadlec (vstává, vnitřním hlasem puzen, a začíná jasnovidně mluvit, zvedaje hrozivě prst). Veuzduchu je soud! Nesrounávejte se s bohatejma a znešenejma! Soud je veuzduchu! Pán zástupč... (Někteří se smějí. Stahují ho na sedadlo.)

Welzel. Ten taď nesnese ani jennu sklenčku, hnedka se mu motá hlava.

III. starý tkadlec (znovu se vzchopí). Anu jo! voni neuěřej na boha, ani na peklo, ani na nebe. Vira je nim jen pro posněch.

I. starý tkadlec. Jen nech bejt, nech!

Bäcker. Nech ty ho, ať poudá, co myslí. To si muž mnohej vzít k serci.

Mnohé hlasy (podněcovatelsky). Nechte ho mluvit! Ať poudá!

III. starý tkadlec (zvýšeným hlasem). Proto sou brány pekel široce voteurený, aby vykonaly strašlivou pomstu nadeušemi, keří byli zatraceni, protože utiskovali chudý a násilí ďáli bédákům, praví Pán. (Hluk.)

III. starý tkadlec (náhle školácky deklamuje).

Ják moudřeusvětěusecko zařízeno jest.

Zda soudcem spravel'livým moh' by býti zván,
hdo práci pláteníkově by neuzdal čest!

Bäcker. Ale my sme barchetáři. (Smích.)

Hornig. Oh, pláteníkům je eště hůř. Ti se ploužej
už jen jako melhy po kopcích. Vy se tu přeci
můžete eště vozvat.

Wittig. Myslíš paterně, že tady je už nejhorší
vodbytý? Ten derůnek kerve, který maj eště ch těle,
ten nim fabrikant berzy vyžene.

Bäcker. Poudal prej: kalci budou eště dělat trá
za chleba se škvarkama. (Vřava.)

Různí staří i mladí kalci. Kdo to poudal?

Bäcker. Trajsikr to řek vo kalcích.

Mladý tkadlec. Mercha, za nohy ho pouěsít.

Jäger. Posouchej už jennou, Wittiku, ty si se
dycky tolik napoudal vo francouzský revoluci.
Dycky měl's ní peľnou hubu. Může se trá berzy
přihodit, že bude potřá dosječit, jak toulasně je:
hdo je tlučhuba, a hdo počtívej chlap.

Wittig (prchlívě vzkypí). Řekni eště slovo, cu-
cáku! Slyšel's kulky hvízdat? Postál's na perní
stráži h nepřátelský zemi?

Jäger. Jen nebuď nespravel'livej. Sme přec ka-
ramádi. Já to zle nemyslel.

Wittig. Na karamádství kašlu. Ty trulante tru-
lanskej!

(Závodčí Kutsche přichází.)

Vice hlasů. Pst, pst, četník! (Nezvykle dlouho
se syčí, až nastane úplný klid.)

Kutsche (za hlubokého mlčení všech ostatních
usedá u prostředního stolu). Malou žitnou bych
prosil. (Zase úplné ticho.)

Wittig. No, Kutsche, zdráu došel?

Kutsche (aniž ho poslouchá). A, pozdrau pámbu,
misiře Wiegande.

Wiegand (stále ještě na rohu u výčepního stolu).
Děkuju pěkně, Kutsche.

Kutsche. Jak se vede?

Wiegand. Děkuju za voptání.

Bäcker. Strážmister má strach, abysme si ne-
zkazili žaludky z velkejch platůch, kerý máme.
(Posměch.)

Jäger. Prauda, Welzleušichni sme se najel'li
vepřovýho a masný vomáčky, knel'líkůch a zelí,
a tejdě tep'ová se napijem „šlampaňskýho“. (Po-
směch.)

Welzel. Slunce svítí stejněurele....

Kutsche. A hdyby vy ste měli trá šlampaňský
a pečení, byli byste porád eště honně nespokojený.
Já taky nemám šlampaňský, a musí to íť.

Bäcker (narážkou na Kutschův nos). Von za-
lejšvá tu svou řípu kořaukou a černým pivem.
Proto mu tak zdraje. (Posměch.)

Wittig. Takovej závočí má tuze těžký živobytí:
jennou musí sterčit hladovýho žebráčka do díry,
pak musí zasejc svíst hezký kalcouský duče, potom
se zasejc musí vochlatať jak se patří pol'le vě-
zdíček a ženě napráskat, až mu ouzkostěj uteče
k sousedom; a co na koništi se prohánět, ch pe-
rinách se válet až do devítí, to není jen tak, tohle!

Kutsche. Něčvaň porád. Časem si kerķ vymluviš. Známe už dáuno, co seš zač. Tvá prouhaná huba je dáuno známá až nahoru na místodržitelství. Znáám jennoho, kerej svým chlastáním a vysedáním ch putikách přivede rok co rok ženu a dítě do chudobince a sebe do kriminálu, ten bude štvát a poštvát, až jennou strašně skončí.

Wittig (hořce se zasměje). Hdo ví, co eště přijde? Vostatně můžeš mít praudu. (Prchlivě vybuchne.) Ale esli na to dojde, pak taky vím, komu mám poděkovat, hdo mě vočernil u fabrikanta a u verchnostě, zvozdudil mě a nauhal, že nezmůžu žádnou práci — hdo mně poštvál na kerķ seřláky a mynáře, že celej tejdeň nedostanu konišťě vokovat nebo ráf na kolo narazit. Já vím, hdo to je. Shodil sem jennou toho krutáka s kobylky, hdyž chtěl zmlátit bejkoucem malý hloupý klučičstě pro pár nezdravejšch hrušek. To ti poudám, ty mě znáš, esli mě připravíš za mříže, pak si sestau zrouna svou posenní vůli. Esli uslyším cokoliu, třá zhonný dálky zvonit, vemu, co mi do ruky panne, třá to byla podkova nebo kladivo, náprava nebo vokou, a najdu tě, třá bych tě měl vytáhnout z posteje vod tvý děuky, stěrhnu tě a rozmlátím tí palici, jako že se menuju Wittig. (Vyskočí a chce se vrhnouti na Kutscheho.)

Starší i mladší tkaleci (ho zadržují). Wittiku, Wittiku, buď rozumnej.

Kutsche (nevědomky se zvedl; jeho obličej je bledý. Mezi řečí ustupuje. Čím blíže dveří, tím je troufalejší. Poslední slova mluví už na prahu, aby

v nejbližším okamžiku zmizel). Co chceš na mně? S tebou nemám co jednat. Chci mluvit se zdejším kalcema. Tobě sem nic neudál. Po tobě mi prach-nic není. Ale vám, kalcem, mám vyřídít: pan stážímaster vám zapoude zpívat tu píseň — vo stážímikroj, nebo jak se to menuje. A hdyž to tejnóřeny po ulicích hnedka nepřestane, postará se, abyšte mēhulapáku víc hdy se upokojíš. Tam můžeš zpívat vo chlebě a vodě, jak dlouho se vám žije.

Wittig (volá za ním). Houby nám bude zapoudat, třá bysme řvali, až budou vokna bernět, a třá by nás bylo slyšet až hdo ví hde a třá bysme zpívali, až byušem fabrikantím domy na hlavu spal'ly aušem strážmistřům helmy naulasech tancovaly. Do toho nikomu nic není.

Bäcker (zařím vstal, dal posuňkem znamení ke zpěvu a začíná společně s ostatními).

Strašnej soud nás tady dáví,
horší nežli mučil'la,
nikohoušak nevodpraví,
by byl naráz bez herdla.

(Hostinský chce je upokojití, ale nikdo ho nedbá. Wiegand si zacpává uši a prchá. Tkaleci se zdvi-hají a za zpěvu další sloky ubírají se za Wittigem a Bäckerem, kteří pokynem a j. dali znamení k vše-obecnému odchodu.)

Že tě spialuhubý jarmo,
pálej, trápěj za živa —

vzdechů sta tu splyne darmo,
až to serce rozrývá.

(Větší část tkalců zpívá druhou sloku již na ulici, jenom několik mladíků ještě uvnitř světnice, přičemž platí. Ke konci další sloky se světnice vyprázdňuje až na Welzla, jeho ženu, dceru, Horniga a starého Baumerta.)

Trajsikrové to sou kati,
pacholci ich poddaní,
každej umí na nás štvátí,
nezná citu, uznání.

Welzel (uklízí lhostejně sklenice). Ty se už zbláznilš do vopraudy. (Starý Baumert chystá se k odchodu.)
Hornig. Použej mi, Baumerte, co se toulasné děje?

Starý Baumert. K Trajsikrom prej chtěj ít podvat se, esli něco přidá na platu.

Welzel. Ty seš taky při takovejeh hloupostech?

Starý Baumert. Poďvej na mě, Welzle, já to nevyterhnu. Mladej muž' hdykoliu, ale starej musí (Trochu nejistě odchází.)

Hornig (zvedá se). To bych se divil, hdyby mu něhdá nebylo hůř.

Welzel. Že ti staří merzouti taky oupelně pozbyli rozumu?!

Hornig. Každěj člouěk by něco chtěl!

(Opona.)

Konec třetího dějství.

OSOBY ČTVRTÉHO DĚJSTVÍ.

Bäcker.

Moric Jäger.

Starý Baumert.

Starý Ansorge.

Dreissiger.

Pfeifer.

Wittig.

Kutsche.

Paní Dreissigrová.

Pastor Kittelhaus.

Paní Kittelhausová.

Weinhold, kandidát theologie, Dreissigrův domácí učitel.

Heide, četnický strážmistr.

Kočí Jan.

Mladí i staří tkalci a ženy tkalců.

Dějství čtvrté.

Mrklou. — Soukromé obydlí továrníka Dreissigra. Ve strnulém vkusu první poloviny minulého věku skvěle zařízená místnost. Strop, kamna, dveře jsou bílé; tapety v rovných liniích, drobně kvítkované a v chladném, olověně šedém tonu. K tomu druží se červeně potažený, vycpávaný nábytek z mahagonového dřeva, bohatě řezaný a zdobený, skříně a židle z téhož materiálu a takto uspořádané: v pravo mezi dvěma okny s třešňově rudými damaškovými záclonami stojí psací sekretář, skříň se sklápěcí přední stěnou — přímo naproti pohovka, nedaleko pak železná pokladna, před pohovkou stůl, židle a křesla — u zadní stěny skříň na zbraně. Tato stěna, jakož i ostatní z části zakryty jsou špatnými obrazy v pozlacených rámech. Nad pohovkou visí zrcadlo v silně zlaceném rokokovém rámcí. Jednoduché dveře v levo vedou do síně, rozevřené křídlové dveře zadní stěny do salónu, přeplněného toutéž nevkusnou nádherou. V saloně pozorovati lze dvě dámy, *paní Dressigrovou* a *pí. pastorovou Kittelhausovou*, zaměstnané prohlížením obrazů — dále *pastora Kittelhause*, rozmlouvajícího s *kandidátem a domácím učitelem Weinholdem*.

Kittelhaus (malý, příjemný mužíček, vchází do předního pokoje, pokuřuje si a bodře hovoří s kandidátem, který také kouří; rozhlíží se a nikoho nevidá, udiveně potřásá hlavou). Není vůbec divu, pane kandidáte: jste mlád. Ve vašem stáří měl jsme i my — nechci říci tytéž náhledy, ale přece podobné. Jistě podobné. A je věru také cosi nádherného v mládí — ve všech těch krásných ideálech, pane kandidáte. Žel Bohu, že jsou jen prchavé, prchavé jako dubnové slunko. Až budete v mých letech — Když našinec již třicet roků — ročně dvaapadesátkrát — kromě svátků — káže lidem z kazatelny, stane se z nutnosti spokojenějším. Vzpomeňte na mne, až budete také tak daleko, pane kandidáte.

Weinhold (19tiletý, bledý, hubený, vysoký se splývajícími, dlouhými, světlými vlasy). Je velmi nepokojný a nervosní v pohybech). Při veškeré úctě, pane pastore... Přece však nevím... Je veliký rozdíl v povahách...

Kittelhaus. Milý pane kandidáte, kdybyste byl duch sebe nepokojnější (tonem vyčítavým) — a tím jste — a kdybyste se vzpíral sebe prudčeji a — tvrdošíjněji dnešním poměrům, všechno se poddá. Ano, ano, přiznávám, že jsou kollegové, kteří ještě v pokročilém věku provádějí mladické kousky. Jeden horlí proti kořaleční nákaze a zakládá spolky abstinentsní, druhý skládá provolání, která se nesporně velmi úchvatně čtou. Ale čeho se tím dosáhne? Bída mezi tkalci, tam kde je, se nezmenší. Ale sociální mír se tím podkopává. Ne, ne, tu by

se věru mohlo říci: Ševče, drž se svého kopyta, a jsi-li farářem, nebuď kramářem. Každé čisté slovo boží a ostatní přenech Onomu, jenž ptactvu lože i pokrm obstaral a lili v poli zajítí nedá. — Ale teď bych přece jen chtěl vědět, kam se tak náhle poděl náš milý hostitel.

Paní Dreissigrová (postoupí ku předu, následována pastorovou. Je to 30tiletá, hezká paní, jadrného a robustního vzhledu. Nápadným je jistý nepochopitelný poměr mezi způsobem její řeči nebo jednání a její nevšedně bohatým úborem). Máte cela praudu, dvojjetihonný pane. Villy to dycky tak dělá. Hdyž ho to napanne, uteče a nechá mě sedět. Co sem se už do něj nahučela, ale jako hdyž hrách na stěnu hází.

Kittelhaus. Drahá milostpaní, proto je obchodníkem.

Weinhold. Nemýlím-li se, dole se něco stalo.

Dreissiger (vchází. Roznícen rozčilením). No, Růžo, je už káva připravena?

Paní Dreissigrová (durdivě). Ach, že taky musíš pokaždý uferknout.

Dreissiger (zlehka). Eh, co ty víš!

Kittelhaus. S laskavým dovolením! Měl jste nějakou nepříjemnost, pane Dreissigre?

Dreissiger. Tu mám každý den, který pán bůh popřeje, milý pane pastore. Už jsem tak uvykl. No, Růžo? Ty to už obstaráš.

Paní Dreissigrová (jde rozmrzele a zatáhne několikrát prudce za široké vyšívané zvonítko).

Dreissiger. Teď právě, (několikrát se projde pane kandidáte, byl bych vám přál, abyste byl přítomen. Mohl jste něčeho zažít. Ostatně... Pojdte, začneme whist.

Kittelhaus. Ano, ano, ano, a ještě jednou ano! Setřeste denní prach a starosti s beder a buďte náš.

Dreissiger (přistoupil k oknu, odhrnuje záclonu a pohlédne ven. Bezděčně). Banda!!! — pojd sem, Růžo! (Ta přichází.) Pověz mi: ... onen dlouhý, ryšavý člověk tam! ...

Kittelhaus. To je tak zvaný zrzavý Bäcker.

Dreissiger. Řekni mi, je to snad ten, který tě přede dvěma dny insultoval? Víš přece, co jsi mi vyprávěla, když ti Jan pomáhal do vozu.

Paní Dreissigrová (křiví rty, zvolna). Já už nevím.

Dreissiger. Zanech už té posy uražených. Musím to totiž vědět. Jsem již syt těch drzostí. Je-li to on, přinutím ho, aby se zodpovídal. (Slyšeti zpěv tkalcovské písně.) Jen poslouvejte, poslouvejte!

Kittelhaus (silně rozhořčen). Což tato nepřistojnost neskončí? Již musím opravdu říci: je čas, aby zakročilo četnictvo. Dovolte mi ještě! (Přistoupí k oknu) Jen se podívejte, pane Weinholde! To nejsou snad jenom mladí lidé, tu běží v davu také staří, usedlí tkalci. Lidé, jež jsem pokládal dlouhá léta za poctivé a bohobojné, jdou s nimi. Účastní se této neslychané nepřistojnosti. Šlapou zákon boží. Chcete snad ještě teď hájit tyto lidi?

Weinhold. Zajisté ne, pane pastore. Totiž, pane pastore, ... cum grano salis. Jsou to právě vyhledováni, neuvědomění lidé. Projevují svou nespokojenost, jak ji chápou. Nemyslím, že by tací lidé...

Paní Kittelhausová (malá, hubená, odkvetlá, podobná spíše staré panně, nežli vdané ženě). Pane Weinholde, pane Weinholde! Prosím vás!

Dreissiger. Pane kandidáte, je mi velmi líto... Nepřijal jsem vás do svého domu, abyste mi přednášel o humanitě. Musím vás požádat, abyste přestal na výchově mých dětí, ale jinak přenechal mé záležitosti mně samotnému! Rozumíte mi?

Weinhold (stojí okamžik přimrazen a smrtelně bledý a ukloní se pak s chladným úsměvem. Tiše). Ovšem, ovšem, porozuměl jsem. Tušil jsem to; stalo se po mém přání. (Pryč.)

Dreissiger (drsně). Ale pak co nejdříve, potřebujeme onen pokoj.

Paní Dreissigrová. Ale Villy, Villy!

Dreissiger. Jsi-li pak při smyslech? Chceš se zastávat člověka, který hájí takového sprostáctví a klukoviny, jako je ta odrhovačka?!

Paní Dreissigrová. Ale mužičku, mužičku, dyť von to ani...

Dreissiger. Pane pastore, hájil ji, nebo ji nehájlil?

Kittelhaus. Pane Dreissigre, nutno to omluvit jeho mládím.

Paní Kittelhausová. Nevím, ten mladík je z tak dobré a vážené rodiny. Jeho otec byl čtyřicet let úředníkem a ani nejmenší se mu nedalo vy-

tknouli. Matka byla přešastná, že zde dostal tak krásné místo. A teď . . . teď si toho neumí ani vážit.

Pfeifer (vrazí do dveří ze síně, volaje). Pane Trajsikr, pane Trajsikr! Už ho maj! Hdybyste tam přišel. Jennoho chytil.

Dreissiger (chvatně). Běžel někdo pro četnictvo?

Pfeifer. Pan strážmister de nahoru.

Dreissiger (ve dveřích). Uctivý služebník, pane strážmistře! Jsem rád, že jste přišel.

Kittelhaus (ukazuje dámám posunky, že bude lépe, odejdou-li. Se svou ženou a paní Dreissigrovou mizí v salonu).

Dreissiger (nejvýš rozloben k strážmistrovi, zatím vstoupivšímu). Pane strážmistře, konečně se mi podařilo lapit svými barvíři největšího křiklouna. Už jsem se na to nemohl ani dívat. Ta drzost nezná mezi. Je to pobuřující. Mám hosty, a ta lůza si dovolí . . . insultují mou paní, jakmile se objeví; mí chlapi nejsou jisti životem. Obávám se, že ještě mé hosty zbijí. Ubezpečuji vás, kdyby mělo při řádné veřejné správě zůstat bez trestu, aby zachovali lidé, jako jsem já a moje rodina, byli neustále uráženi . . . pak . . . pak bych musil litovat, že jsem měl o právu a slušnosti jiné ponětí.

Četnický strážmistr (muž asi 50letý, prostředně veliký, zavalitý, krevnatý). Nosí jízdní stejnokroj s dlouhou šavlí a ostruhy). Zajisté ne . . . Ne . . . jistě ne, pane Dreissigre. — Jsem k vašim službám. Račte se jen upokojit, jsem úplně k vašim službám. Je to zcela v pořádku . . . Ba je mi to velmi vhod, že jste dal jednoho z největších křiklounů sebrat.

Jsem s tím úplně srozuměn, že se ta věc už jednou skoncuje. Je tu několik takových bouřliváků, které mám už dávno na mušce.

Dreissiger. Několik zelených mladíků, zcela správně, čeládka, práce se štífcí, líná banda, která vede hanebný život, povaluje se den ze dne po hospodách, až poslední krejcar proleje hrdlem. Teď jsem však odhodlán překazit těm řemeslným držkáčům jejich práci důkladně. Je to nejenom v mém vlastním, ale všeobecném zájmu.

Strážmistr. Zajisté! Zajisté, pane Dreissigre. To vám nemůže nikdo vykládat ve zlé. A seč mé síly stačí . . .

Dreissiger. S knutou by se mělo na tu zlotřilou čeládku.

Strážmistr. Zcela správně, zcela v pořádku. Je třeba exemplárního trestu.

Závodčí Kutsche (přichází a stane vojensky. Otevřenými dveřmi do síně slyšetí dupot těžkých nohou, po schodech stoupajících). Pane strážmister, posušně hlásím, jennoho sme zajali.

Dreissiger. Chcete vidět toho člověka, pane strážmistře?

Strážmistr. Zajisté, zajisté. Především podíváme se na něho hezky z blízka. Račte, prosím, pane Dreissigre, zůstat zcela kliden. Dostane se vám zadostiučinění, nebo se nechci jmenovat Heide.

Dreissiger. Tím se nemohu spokojit, ten člověk přijde bez okolků před státního návladního.

Jäger (přiváděn pěti barvíři, zamazanými v obličejí, na rukou a šatech barvou, tak jak přicházejí

z práce. Zatčený má čepici na stranu, stává na odív drzou veselost a po předchozím požití kořalky je v povznesené míře). I vy mizerové! — To ste dělníci? To ste karamádi? Hdybych tohle uděl — hdybych šáh na svýho karamáda, mysl bych, že mně musí ruka upannout! (Na pokyn strážmistrův nařídí Kutsche barvířům, aby pustili obě z rukou. Jäger stojí tu teď volně a drze, zatím co všechny dveře kolem jsou obsazeny.)

Strážmistr (křičí na Jägra). Čepici dolů, klacku! (Jäger smeká, ale velmi pomalu, aniž se přestal ironicky usmívat.) Jak se jmenuješ?

Jäger. Covak sem s tebou něhdá pás' prasata? (Pod dojmem těchto slov nastává pohnutí mezi přítomnými.)

Dreissiger. To je přespříliš.

Strážmistr (mění barvu, chce se rozkřiknouti, přeče však potlačí hněv). Ostatní se zjistí. — Jak se jmenuješ, se tě ptám? — (Nedostav odpovědi, vztekne.) Chlape, mluv, nebo ti dám vysázet pětadvacet.

Jäger (s naprostou veselostí, aniž by jen mrknutím reagoval na zuřivé oslovení, přes hlavy přítomných k hezké služebné, která, chtějíc podávat kávu, neočekávaným divadlem překvapena zůstala civět s otevřenými ústy). To se podvejme, Milče Plättbretlůch, ty seš tejdě tady?! Jen koukej, af seš vocuď. Sem můž' jennou fouknout víter a ten toušecko rozfouká přes noc. (Děvče hledí vyjeveně na Jägra; když pochopí, že mluví k ní, zčervená studem, zakryje si oči rukama a utíká odtud, nechá-

vajíce příbor, jak právě je. Opět nastává pohnutí mezi přítomnými.)

Strážmistr (téměř beze smyslů k Dreissigrovi). Jak už jsem stár... taková, neslychaná drzost přeče se mi ještě...

Jäger (si odplivne).

Dreissiger. Chlape, nejsi v maštali, rozumíš?!

Strážmistr. Ale to už přestává trpělivost. Naposledy: Jak se jmenuješ?

Kittelhaus (který při této scéně díval se pootevřenými dveřmi salonu a naslouchal, vchází, sveden událostí a chvěje se rozčilením, aby byl prostředníkem). Jmenuje se Jäger, pane strážmistře. Moric... viď?... Moric Jäger. (K Jägrovi.) No jen pověz, Jägre, — což mne už neznáš?

Jäger (vážně). Ste pastor Kittelhaus.

Kittelhaus. Ano, tvůj duchovní pastýř, Jägre. Týž, který tě jako malé nemluvně přijal do společnosti věřících. Týž, z jehož rukou jsi poprvé přijal tělo Páně. Vzpomínáš ještě? Stále jsem se namáhal a slovo boží do srdce ti vkládal. To je teď vděčnost?

Jäger (chmurně, jako potměšilý školák). Dyt sem za to dal toral.

Kittelhaus. Peníze, peníze... Myslíš snad, že ty hanebné, bídné peníze... Nech si je... je mi to mnohem milejší. Jaký je to nesmysl. Buď hodný a buď křestanem! Vzpomeň na to, co jsi sliboval. Pň boží prikázání, buď hodný a zbožný. Peníze, peníze...

Jäger. Sem duchař, dvojetihonný pane, já už na nic neuěřím.

Kittelhaus. Cože, duchař, ale nemluv mi! Dbej, ať se polepšíš a nech nestrávených frází. To jsou zbožní lidé a ne pohané, jako ty. Duchař! co duchař!

Strážmistr. S dovolením, pane pastore. (Vstoupí mezi ně) Kutsche! Svažte mu ruce! (Pustý řev zvenčí: „Jäger! Jäger ať výde!“)

Dreissiger (trochu polekán jako ostatní přítomní, pokročil bezděčně k oknu). Co pak je to zas?

Strážmistr. Ach, tomu rozumím. To znamená, že chtějí zas mít toho lumpa venku. Tu radost jim však neuděláme. Rozuměl jste, Kutsche? Půjde do vězení.

Kutsche (s provazem v ruce, váhaje). Posušně hlásím, pane strážmister, to bude ztěžka. Je to zatracená kůpa lidí. Hotová banda lupičůch, pane strážmister. Je tam Bäcker, je tam ten kovář...

Kittelhaus S laskavým dovolením — aby nebylo ještě více zlé krve, nebylo by vhodnější, pane strážmistře, kdybychom to zkusili mírně? Snad se Jäger zaváže, že půjde po dobrém, nebo tak...

Strážmistr. Co vás napadá!! Má zodpovědnost! K něčemu takovému nemohu vůbec přivolit. Ku předu, Kutsche! Dlouho neotálet!

Jäger (skládaje a nastavuje se smíchem ruce). Jen peuně, peuně, tak peuně, jak jen můž'te. Dyt to nebude na dlouho. (Kutsche za pomoci dělníků ho poutá.)

Strážmistr. A teď ku předu, pochod! (K Dreissigrovi.) Bojíte-li se, pošlete šest barvirů s ním.

Mohou ho vzít doprostřed. Pojedu napřed, Kutsche vzadu. Kdo se nám postaví, bude skolen.

Křik zdola: „Kikeriki-ii! Mňau, mňau, mňau!“)

Strážmistr (hroze k oknu). Bestie! Já vám dám kikeriki a mňau, mňau. Pochod, ku předu! (Kráčí napřed s vytasenou šavlí, ostatní s Jägrem za ním.)

Jäger (odchází, křičí). A hdyby dala milospani Trajskrova sebe víc, není přeci nic inýho, než kerejkoliu z nás. Ní dal můj táta pársetkrát zaudat kořauky za tři krejcary. Švadronau levo toč, pochodem, pochod! (S úsměškem pryč.)

Dreissiger (po chvíli, zdánlivě uklidněn). Co myslíte, pane pastore? Neměli bychom si teď dáti whist? Soudím, že nám už teď nic nepřekáží. (Zapaluje si doutník, při tom se několikrát krátce zasměje a zapáliv si, nahlas.) Začínám se té historii smát. Ten chlap! (Vybuchne v nervosní smích.) Však je to také nepopsatelně směšné. Zprvu ten výstup u stolu s kandidátem. Po pěti minutách se poroučí. A pryč, přes hory a doly! Potom table historie. A teď hraje dál whist.

Kittelhaus. Ano, ale... (Řev zdola.) Ano, avšak... Hledte, ti lidé tropí takový hrozný skandal.

Dreissiger. Odejdemo prostě do jiného pokoje. Tam jsme úplně nerušení.

Kittelhaus (potřásaje hlavou). Jenom kdybych věděl, co to do těch lidí vje'o. V tom musím kandidátovi přisvědčit, aspoň jsem si myslil ještě před chvílí, že tkalci jsou pokorný, trpělivý a povolný lid. Nenapadá vám totéž, pane Dreissigre?

Dreissiger. Zajisté že byli trpělivi a povolní, byli to dříve slušní a spořádaní lidé. Dokud ovšem se nepletli do toho ti podvodníci s lidským citem. Lidem se dost dlouho vysvětlovalo, jakou mají hroznou bídu. Pomyslete jen: všechny ty spolky a výbory ke zdolání tkalcovské nouze. Konečně tomu tkadlec sám uvěří a už má červa v hlavě. Pak ať sem někdo přijde a napravuje jim ji. Teď to jde. Nepřestává bručet. Není mu vhod to a ono. Teď by chtěl, aby mu litali pečení holubi do huby. (Náhle mnohohlasé, stupňující se hurá.)

Kittelhaus. Všim tím humanitářstvím docílili jenom, že se z beránků přes noc stali vlci.

Dreissiger. Eh což! Při chladné rozvaze, pane pastore, může se z té věci ještě leccos dobrého vyzískat. Takové události snad nezůstanou bez povšimnutí vůdčích kruhů. Možná, že tam pak nabudou přesvědčení, že to tak dále už nemůže jít, že se něco musí stát, nemá-li náš domácí průmysl úplně zaniknout.

Kittelhaus. Ano, ale povězte mi, co způsobuje tento ohromný pokles?

Dreissiger. Cizina se proti nám zabarikádovала cly. Tam jsme ztratili nejlepší odbytíště a ve vnitrozemí musíme rovněž zápasit na život a na smrt, neboť jsme osamoceni, úplně osamoceni.

Pfeifer (připotácí se, bledý a bez dechu). Pane Trajsiker, pane Trajsiker!

Dreissiger (již ve dveřích salonu, chtěje odejít, obrací se nevrle). No, co pak zas je, Pfeifre?

Pfeifer. Ne... ne... to je pěkný nadělení!

Dreissiger. Co pak se stalo?

Kittelhaus. Lekáte nás, mluvte přece.

Pfeifer (ještě se nevzpamatoval). No, to je pěkný nadělení! Ne, tohle! Ne, ještě tohohle trochu! Páni... no, ti se tejdě pomějou.

Dreissiger. Kýho čerta, co vám to napadlo? Zlámal si někdo vaz?

Pfeifer (skoro plačky, úzkostlivě vykřikuje). Voni vysvobodili Jägra; strážmistra zbili a zahnali, četníkoj natloukli a taky ho zahnali. Bez helmy... šauli přelomili... ne, ne!

Dreissiger. Pfeifre, vy třeštíte.

Kittelhaus. To by byla revoluce.

Pfeifer (sedí na židli, třese se na celém těle, nařikavě). Pane Trajsiker, to de dovopraudy! Pane Trajsiker, to de dovopraudy!

Dreissiger. No, ale pak mi může celé četnictvo...

Pfeifer. Pane Trajsiker, to de dovopraudy!

Dreissiger. I držte hubu, Pfeifre! Zatrackané!

Paní Dreissigrová (s pastorovou ze salonu). To je vopraudu k šteku, Villy. Celej krásnej večír se nám zkazí. Tejdě to máš, paní pastorová by nejrači odešla.

Kittelhaus. Drahá milostpaní, snad by to bylo dnes skutečně nejlepší...

Paní Dreissigrová. Ale Viléme, ty by ses měl přec jednou taky vo touzít.

Dreissiger. Jdi a řekni jim to! Jdi! Jdi! (Stoje před pastorem, z nenadání.) Což pak jsem tyran? Jsem nelida?

Kočí Jan (přichází). Milospaní, zrouna sem zapřáh. Jiříčka a Kadlíčka už pan kandidát vysadil na vůz. Bude-li moc zle, ujedem.

Paní Dreissigrová. Covak má bejt tak zlýho?

Jan. Enu, já taky nevím. Jen tak myslím! Těch lidíh je porád víc. Strážmister s četníkem museli-uzít do-zaječích.

Pfeifer. To de dovopraudy, pane Trajsiker! To de dovopraudy!

Paní Dreissigrová (s rostoucí úzkostí). Co to má bejt? — Co chtěj ty lidi? — Přeci nás nemůžou přepannout, Jane?

Jan Ale sou mezi nima kousaví psi.

Pfeifer. To de dovopraudy, vopraudu dovopraudy.

Dreissiger. Hubu drž, osle! Jsou vrata zatarasena?

Kittelhaus. Račte být tak laskav... Račte být tak laskav... Rozhodl jsem se... Račte být tak laskav... (K Janovi.) Co chtějí ti lidé?

Jan (rozpačit). Věcí plat by chtěli, tulpasi.

Kittelhaus. Dobře, krásně! — Půjdu ven a učiním, co je mou povinností. Promluvím s nimi tentokrát vážně.

Jan. Dvojtihonný pane, dvojtihonný pane! Jen toho rači zanechte. Tady jeusecko marný.

Kittelhaus. Milý pane Dreissigre, ještě slovíčko. Prosil bych vás: postavte lidi ke dveřim a dejte za mnou ihned zavřít.

Paní Kittelhausová. Ach, ty chceš opravdu, Josefe?

Kittelhaus. Chci tomu. Chci. Vím, co dělám. Buď bez starosti, Pán mne ochrání.

Paní Kittelhausová (tiskne mu ruku, ustupuje a stírá slzy s očí).

Kittelhaus (zatím co zdola stále sem doléhá temný hluk velikého davu). Budu se tvářit... Budu se tvářit, jako bych šel pokojně domů. Chci přec vidět, zda-li můj duchovní úřad... jestli už ani tolik úcty mezi nimi... Chci vidět... (Běře kloboúk a hůl.) Tedy ku předu, ve jménu páně. (Odchází, provázen Dreissigrem, Pfeifrem a Janem.)

Paní Kittelhausová. Milá paní Dreissigrová — (propuká v pláč a objímá ji) — jen aby se mu nestalo neštěstí!

Paní Dreissigrová (jako v mátohách). Nevím vopraudu, paní pastorová, mně je tak... Ani nevím, jak mně je. Něco takovýho přeci mezi lidma nemůž bejt. Když je to tak... to je zrouna, jako hdyby bylo bohatství říchem. Podvejte se, hdyby mně to byl něhdo řek', nevím vopraudu, paní pastorová, naposed rači bych byla vostała v skrounějších poměrách.

Paní Kittelhausová. Drahá paní Dreissigrová, ve všech poměrech je dosti zklamání a-zlosti.

Paní Dreissigrová. No práuě, práuě, zrouna si to taky myslím. A že máme víc než vostatní... jemináčku, dyt sme to taky neukra'li. Je to přec krejcar po krejcaru spráuně vydělaný. Něco takovýho přec nemůž bejt, aby sem ty lidi jenom tak bezcušeho vterhli. Covak je můj muž tím vinnej, že de obchod špatně? (Zdola proniká rozezlený řev. Zatím co obě paní, bledé a polekané, na sebe pohlížejí, vbíhá Dreissiger.)

(Několik vteřin zůstává jeviště prázdné. V saloně řinčí okna. Domem rozlehne se silná rána, na to bouřlivé hurá! Pak ticho. . . Po několika okamžicích slyšení je lehké a plíživé kroky po schodech k prvnímu poschodí a nesmělé, plaché výkřiky: „Vlevo!“ „Nahoru!“ „Pst!“ „Pomalů! Pomalů!“ „Nesterkej se!“ „Jemine!“ „Koukej, tady je něco!“ „Hejbejte se, nenechauci!“ „Dem na trachtaci!“ „Di dounitě!“ „Di sám!“ Dveřmi ze síně vstupují mladí tkalci a tkalcovská děvčata, netroufajíce si dále a strkající jeden druhého. Po několika okamžicích bázeň pomine a zubožené, vyhublé, z části nemocné postavy v rozedraných nebo záplatovaných šatech naplní Dreissigrův pokoj a salon, vše zprvu zvědavě a ostýchavě prohlížejíce, pak ohmatávající. Děvčata sedají zkusmo na křesla; skupené hloučky obdivují svou podobu v zrcadle. Někteří vystupují na židle, aby si prohlédli obrazy a sňali je se stěn, zatím co sem proudí ze síně stále nové zubožené postavy.)

První starý tkadlec (vchází). Ne, ne, ale to je co říci! Dole už všecko mlátějí. Je to bláznovství. Neníťtom žánnej smysel, ani rozum. Hdo ví, jak toušecko eště skončí. Kerej z vás eště neztratil hlavu, ať se toho zderží. Budu se chránit. abych si v tý nekalotě nevomočil.

(Jäger, Bäcker, Wittig s dřevěným vědrem v ruce, Baumert a několik mladých i starých tkalců přichází, jako by někoho honili, a chraptivými hlasy strídavě volají.)

Jäger. Kam se poděl?

Bäcker. Hde je ten vydríduch?

Baumert. Hdyž my prej můžeme žrát trávu, nažer ty se pilin.

Wittig. Esli ho dopannem, bude se houpat.

První mladý tkadlec. Chytnem ho za nohu a vyhodíme voknem na dlažbu, že už neustane.

Druhý mladý tkadlec (vchází). Ten už je za horama.

Všichni. Kdože?

Druhý mladý tkadlec. Trajsikr.

Bäcker. Fajfr taky?

Hlasy. Hledat Fajfra! Hledat Fajfra!

Baumert. Děte hledat Fajfrička, ať spolkne posenního kalce. (Posměch.)

Jäger. Hdyž sme to Trajsikroutský stádo nechtyli. . . ať aspoň schunne.

Baumert. Musí bejt chudej, jako kostelní myš. Musí schunnout. (Všichni se ženou ke dveřím salonu, chtějíce demolovati.)

Bäcker (který běží napřed, obrací se a zadrží ostatní). Jářku, stůjte! Až to tadyk skoncujem, potom tepruvá začnem. Pak si dojdem na Dittricha dolů do Verchlábe, hde kalcuju na mašinách. Celou tuhle bídu maj na sjedomí fabriky.

Starý Ansorge (vchází ze síně. Po několika krocích se zastaví, rozhlíží se nedůvěřivě, potřásá hlavou, fukne se do čela a mluví). Hdoulasně sem?

Kaltec Ansorge Antonín. Snad ses nezbláznil, Ansorge? Prauda, ušecho se se mnou točí. Covak tu dělám? Třá něco veselýho bysem rád udál. Hdo toulasně sem? (Ťukne se opět do čela.) Sem hlupák! Nestojím za nic. Nejsm spráunej chlap. Pryč děte, pryč! Pryč votud, vy poustalci! Ruce pryč, ruce pryč! Bereš ty mně chalpu, vemu já ti tvou chalpu. Tak na to! (S křikem odchází do salonu. Ostatní ho následují s hlukem a smichem.)

(O p o n a.)

Konec čtvrtého dějství.

OSOBY PÁTÉHO DĚJSTVÍ:

Bücker.

Moric Jäger.

Starý Baumert.

Wittig.

Hornig.

Starý Hilse, tkadlec.

Jeho žena.

Bohumil, jeho syn.

Lojska, jeho žena.

Milka, dcera.

Lázeňský.

Mladí i staří tkalci a ženy tkalců.

Dějství páté.

(Vrchlabí. — Tkalcovská světnička starého *Hilse-ho*. Na levo okénko, před ním tkalcovský stav, na pravo postel, těsně u ní stůl. V pravém rohu pec s lavicí. Okolo stolu, na lavici, na pelesti postele i dřevěné stoličce sedí: starý *Hilse*, jeho taktěž stará, slepá a téměř hluchá žena, jeho syn *Bohumil* a jeho žena *Lojska*, při ranní pobožnosti. Stávec (viják) s prádenem stojí mezi stolem a stavem, Na zahnědlých stropních trámech jsou různé staré cívky, snovařské a tkalcovské nářadí. Dlouhé osnovy visí s trámů. Rozličné haraburdí povaluje se všude po jizbě. Velmi úzká, nízká a těsná místnost má v pozadí jediné dveře „na síň“. Naproti těmto dveřím „na síni“ jsou jiné dveře, jimiž je viděti do druhé podobné tkalcovské světničky. Síň je vydlážděna kamením, má opadanou omítku a dřevěné, chatrné schody do podkroví. Z části viděti je necky k praní, položené na stoličce; nejchudší kusy prádla a nábytek nuzných lidí stojí a leží porůznu. Světlo vniká s levé strany do všech místností.)

Starý Hilse (vousatý, kostnatý, nyní však stářím, prací, nemocí a útrapami shrbený a sešlý muž,

vysloužilce, jednoruký. Má špičatý nos, popelavou tvář, chvěje se, zdá se býti jen kost a kůže a má vpadlé, typické, ale choré oči tkalců. — Zdvihnou se se synem a snachou, modlí se). Pane bůž, nemůžeme ti ani dost naděkovat, že ses taky tudle noc ve svý milosti a dobrotě . . . nad námi smiloval. Že sme aniu týdle noci nedoznali žánny ouhony. „Pane, tvá dobrota je bez času a místa“, a my sme ubohý, špatný a hříšný synové lidský, nehonný, aby nás zdertila noha tvá, tak hříšný a cela zkažený sme. Ale ty, milý bůž, chceš na nás shlédnout a přimout nás pro svýho drahýho syna, pána našeho a spasitele Ježíše Krista. „Kervěj a praudou Pána Krista chci já se zdobit dozajista“. A třá sme byli něhdy malomyselní pod tvejma tresty — třá něhdy plamen rozřešení překrutně páli — nezaneuři na nás, voduš nám naše viny. Dej nám terpělivost, oče nebeský, abysme po tomto selzavým oudolí stali se honnými věčně blažeností, amen.

Matka Hilseová (nakloněna ku předu, napjatě naslouchala, plačky). Né, tatínku, ty máš dycky takovou pěknou mol'libičku.

(*Lojska* jde k neckám, *Bohumil* do protější jizby.)

Starý Hilse. Hdepa je to důče?

Lojska. Doleu Merklouě — u Trajsikrů. Včera večir sesoukala zasejc pár přadýnek.

Starý Hilse (mluví velmi hlasitě). No, matko, já ti podám konštuk.

Matka Hilseová. I podej, podej, starouši.

Starý Hilse (stavě před ní kolovrátek). Podvej, já bych rači, hdybys toho nechala . . .

Matka Hilseová. I ne . . . i ne . . . co bych si počla celej čas?

Starý Hilse. Votřu ti trochu persty, aby se třá příze neumastila — slyšíš. (Otrá jí ruce hadrem.)

Lojska (od necek). Hdypa sme co masnýho jel'li?

Starý Hilse. Hdyž nemáme masný, jezme suchej chleba — hdyž nemáme chleba, musíme íst bandory, a třá votruby.

Lojska (urputně). A hdyž není ani černá mouka, udělejme jako u Wenglerschůch dole, podvejme se, hde pohonnej zakopal chciplýho koně. Vykopecjme ho a budem zasejc nákej tejdeň živi z meršiny — tak to udělejme! prauda, že?

Bohumil (ze zadní jizby). U čerta, covak to zasejc brebentíš?

Starý Hilse. Měla by sis dát věcí pozor na svou bezbožnou hubu! (Jde ke stavu, volá.) Bohumile, nechťel bys mně trochu pomoc — u naulikání vosnovy.

Lojska (od necek). Bohumile, máš íť k tátoj. (Bohumil přichází. Starý se synem začínají obtížnou práci „navádění osnovy“: vlákna osnovy provlékají se oky na brdech nebo rámech. Sotva začali, objeví se „na síni“ Hornig.)

Hornig (ve dveřích). Pomáhej pámbu.

Starý Hilse a jeho syn. Dejž to pámbu, Horniku!

Starý Hilse. Nu, pouěz přeci, hdy tyulasně spíš? Přes deň běháš za vobchodem aunoci seš na stráži.

Hornig. Já už nemám cela žánny spaní.

Lojska. Pěkněuitám, Horniku!

Starý Hilse. Nu, a co nám neseš dobrýho?

Hornig. Pěkný noviny, mistrě. Merklouský s čer-tem-dáblem vyhnali fabrikanta Trajsikra ich celou familijej zeusi.

Lojska (se stopami vzrušení). Hornik zasejc na štasný dobrýtro hrdlouže.

Hornig. Tentokrát ne, mladá paní! tentokrát ne. — Měl bych pěkný děcký zástěrky na vozejku. Ne, ne, poudám čistou praudu. Svatě ho vyhnali. Včera večír přijel do Martinic. Pane bóže! ani tam ho eště nechťeli nechat — z bázně před kalcema — tak musel zasejc honem dál na Ičín. —

Starý Hilse (vezme pozorně vlákna osnovy, při- drží je před oky na brdech, jimiž je syn z druhé strany zachycuje drátěným háčkem, aby je mohl protáhnouti). Ale je čas, abys už přestal, Horniku!

Hornig. Ať se na místě propannu. Ne, ne, to ví už skoro každý dítě.

Starý Hilse. Teda mně pouěž, zbláznil sem se já, nebo ses zbláznil ty?

Hornig. Příde na to. Co sem ti poudal, to je tak istý, jako amen v očenáši. Já bych to netverdil, hdybych při tom nestál a hdybych to nevidal. Svejmaulasníma vočima, jako vidím tuhlenc tebe, Bohumile. Vytloulki fabrikantoj barák ze zdola, ze sklepa až nahoru pod krou. Z vikýřůch vyhazovali porcunál — porád po třeše dolů. Jenom kolik set kusů barchetu leží ch potoce?! Voda nemůž vodtěkát, touěř; vylejvá se ze břehůch, je celá modrá vod spousty indika, kerý vysypali

z voken. Celý mraky prachu sou nabarveny na modro. Ne, ne, ty se tam strašlivě pomstili. A ne snad jenom h domě . . . h bareuně . . . ve skla- dištích . . .! Zábral'li ulámaný, pol'lahy vyterhaný — zercal'la rozmlácený — pohouky, žil'le, ušecko rozterhaný a rozbitý, rozřezaný a rozházený — rozšlapaný a rozkopaný — ne, poplitý! — touěř, hůř, nežli ve válce.

Starý Hilse. A to byli zdejší kalci? (Potřásá zvolna a nedůvěřivě hlavou. U dveří nastavěli se zvědáví sousedě.)

Hornig. Nu, hdopak iněj? Moh' bych všecky mé- nem vymenovat. Ved sem okresního hejtmana po domě. Taky sem s kolika mluvil. Byli zrouna tak přístupný, jako indy. Událi svou věc, tak říkajíc, ale událi to, jak se patří. Hejtman s mnohejma hovořil. Byli tak pokorný jako dycky. Ale za- deržet se nedali. Nejkrásnější kusy nábytku roz- mlátili jako zjennaný.

Starý Hilse. A hejtmana žes vodil po domě?

Hornig. Enu, nebudu se přec bát. Sem mezi těma lidma známej jako falešnej kroš a se žánným nic nemám. Sem s každým dobře. Práuě tak, jako že se Hornik menuju, tak istě sem prošel. A to můž- teuěřit: bylo mně z toho vopraudu ouzko — a hejtmana, na tom sem to dobře vidal — taky to dost dojalo. A proč? — Člouček neslyšel jedi- nýho slůvka, tak melčenuě to šlo. Vopraudu slaunostně bylo jennomu h duši, jak hladový ubo- žáci vykonali tu svou pomstu.

Lojska (chvějíc se náhlým rozčilením a utírajíc zároveň oči zástěrou). Tak je to ch pořádku, tak to musí bejt!

Hlasy sousedů. Tady je taky dost vydríduduchůch. — Tady naproti vostává zrouna jeden. — Má štyry koně a šest kočárůch a doma nechává svý kalce vo hladu.

Starý Hilse (stále ještě nedůvěřivě). Ale jak to mohlo tak poustať?

Hornig. Nu, hdo ví!? Hdopak to ví!? Jeden poudá tak, drugej ináč.

Starý Hilse A co teda poudaj?

Hornig. No, pane bože, Trajsiker prej řek: esli maj kalci hlad, ať se dou pást. Dálejc nevím. (Vzrušení mezi sousedy, kteří to dále jeden druhému se známkami rozhořčení vypravují.)

Starý Hilse. Posouchej, Horniku. Moh bys mně říct: Strejčku Hilse, zejtra musíš umřít. To je třá možný, řeknu ti — pročpak ne? — Moh bys mně říct: Hilse, zejtra tě nauštíví císař pán — ale že kalci, lidi jako já a můj syn — že by svel'li takovýchle věci. Nihdá! Nihdá a nikomu to neuvěřím.

Milka (7leté, hezké děvče, s dlouhým, uvolněným světlým vlasem, košík na ruce, vejde poskakujíc. Ukazuje matce stříbrnou lžici). Maminko, maminko! koukej, co mám! Máš mně za to koupit šatičky.

Lojska. Co letíš, jako by tě někdo honil, důče? (Se vzrůstajícím rozčilením a napjetím.) Cos to zas přitáhlo, pouěž. Celá si udejchaná. A ciuky máš eště ch košku, co to má bejt, důče?

Starý Hilse. Milko, vodkad máš tuužičku?

Lojska. Třá i našla.

Hornig. Istě stojí dva, tři toraly.

Starý Hilse (bez sebe). Ven, důče, ven! Dělej, ať seš hned venku. Pudeš, nebo mám vzít metlu?! A tuužičku dones tam, vodkud i máš. Ven! Chceš z nás zeuvšech nadělat zlodějůch, co? Hybaj, šak já to z tebe vyženu — (hledá něco, čím by ji bil).

Milka (věsic se na matčinu sukni, pláče). Dědečku, nebi mě — my — sme to — přeci na — našly. Su — sukařky ... děti — má každý — nákou.

Lojska (úzkostí a napjetím vyrazí). Tak vidíte, vona i našla. Hde pak's i našla?

Milka (vzlykajíc). V Mer — Merklouè — sme to — našly, před Trajsikrovejma.

Starý Hilse. Tu to máme. Tak sebou hoď, nebo ti pomůžu.

Matka Hilseová. Covak se stalo?

Hornig. Já ti něco řeknu, strejčku Hilse. Ať si Bohumil voblíkne kabát a doneseužičku na ouřad.

Starý Hilse. Bohumile, vem si kabát!

Bohumil (oblékaje se, horlivě). Pudu do kanceláře a řeknu: nemějte za zlý, takový dítě nemá z toho přeci eště rozum. A tadyhle nesu tuužičku. Přestaň už s tím fňukáním, důče! (Plačící dítě odnáší matka do zadní světnice, jejíž dvěře zavře. Sama se vrací.)

Hornig. Můž' stát dobře tři toraly.

Bohumil. Dej mně nákej šátek, Lojsko, aby se to nepoškodilo. Ne, ne, taková, taková draháuč. (Se slzami v očích zabaluje lžici.)

Lojska. Hdybysme ni měli, mohli bysme bejt mnoho neděl živi.

Starý Hilse. Dělej, dělej, čič se! Čič se, jak můžeš! To by tak bylo! eště to mně chybělo. Dělej, ať máme tu čerchmantskouužici s kerku. (Bohumil se lžící pryč.)

Hornig. Tak, tak, a já abych už taky koukal ít vo dům dál. (Odchází, baví se „na síni“ ještě chvilku, pak pryč.)

Lázeňský Schmidt (kulatý mužiček jako rtuť, s chytráckým, od vína rudým obličejem, vchází do síně). Dobrytro, lidičky! To sou mně pěkný noviny. Jen mně přídte! (Hroze prstem.) Vy máte za ušima. (Ve dveřích světnice, aniž by vešel.) Dobrytro, oče Hilse! (Ke kterési ženě na síni.) Nu, matičko, jak je s loupáním? Lepči, že? Vypadáte dobře. Oče Hilse, musím se taky jennou podvat, jak je s váma. Ale u čerta, covak je mamince?

Lojska. Světelný žily ní vyschly, pane dochtore, nevidí už nic, cela nic.

Lázeňský Schmidt. To dělá prach a kalcování při světle. No, pouěžte, můžete si to představit? Celej Merklou je nohama zhůru. Sennu si dneska ráno do vozu, nemysím nic zlýho, ani co by se za nehet vešlo. A slyším podiuný věci. Uušeč čertů, co to do těch lidiújelo, Hilse? Zuřej tam jako stádo velků. Dělej přeurat, pozdviž; sou vodbojný, rabujou a pleněj... Milko! hdepa je Milka? (Milku, ještě od pláče červenou, strčí matka do světnice.) Tuhle, Milko, šáhni mně do kapsy. (Milka tak činí.) Ty větrový sou tvoje. No, no; neušechny

najennou. Zatrolený důče! Nejdřiu zazpíváš! Utíkej, myško, utíkej... no? Honí tě... kocour divokej... Počkej, cos to udála? Řekla's, že je farskej plot vod brabcůch podělanej. A voni to žalovali panu učiteloj. To ať mi něhdo řekne. Na patnác set lidích je zhůru. (Vzdálený hlas zvonů.) Syšíte — h Martinicích zvoněj na poplach. Patnác set lidích. Hotovej konec světa Hdo to jakžiu slyšal!

Starý Hilse. Že dou vopraudu sem do Verchlábe?

Lázeňský Schmidt. Nu oušem, oušem, dyť sem projel. Krz celý hejno. Nejrači bych byl vystoup' a dal každému prášek. Motá se jeden za druhým jako strašil'la a prozpěvujou, až se jennomu zdaleka už vobrací žaludek, že jeden vopraudu začíná zracet. Můj Bedřich na kozlíku popotahoval jako stará baba. Museli sme si hned potom koupit řánnou dáuku hořkej. Nechtěl bych bejt fabrikantem, trá bych moh' jezdit na kumovejch kolách. (V dále zpívají.) Posouchejte! Jako hdyž mlátí kostima do starýho prasklýho plecháče. Děti, ani pět minut to nepotervá, a máme je tady. S pánembohem, lidičky. Nedělejte hloupostí. Vojsko přide hned za nima. Mějte rozum. Merklouští ho pozbyli. (Blízké zvuky zvonů.) Sákriš, tejdě začínají eště i u nás zvonit, ty lidi sou už istě cela pomínutý. (Odchází do podkrovi.)

Bohumil (vrací se. Ještě „na síni“ udýchán). Já je vidal, já je vidal. (Ke kterési ženě na chodbě.) Už sou tady, tejško, už sou tady! (Ve dveřích.) Už sou tady, tatinku, už sou tady! Maj klacky, bidle a sekyry. Sou už nahoře u Tířichůch a dělaj

rámus. Dávaj nim tam, tervám, peníze. Óhyši, co se to tu eště bude díf? Ani to nepřehlínnu. Tolika lidích, né, tolika lidích! Hdyby to tejděuzali outhokem — o jemine, o jemine! to by byli naši fabrikanti tuze zle na tom.

Starý Hilse. Cos tak lefal? Ty budeš tak dlouho stropit, až se zasejc rozstúneš, až budeš zasejc ležet ch posteli a mlátit vokolo sebe.

Bohumil (polo radostně, polo rozčilen). Ale musil sem přeci běžet, sic by mě byli zaderželi. Šak už na měušichni křičali: abych nim šel pomoct. Kmoter Baumert tam taky byl. Poudal mně, di si taky pro něco, dyť seš taky takovej hladovej ubožák. Zkázal taky: řekni svému tátoj... Mám vám vyřídif, tatínku, že prej máte příif a pomoc' fabrikantům to rasování voplatif. (Vášnivě.) Tejdě to bude ináč, poudal. Tejdě se prej stanou cela iný věci s náma kalcema. Mámeušichni příif a pomoc' to prosadif. Chcemeušichni míř h neděli svou půl-berku masa a naušechny sváčky aspoň iternici se zelím. To bude tejdě ináčif živobyťi, poudal mi.

Starý Hilse (s potlačovaným rozhořčením). A to chce bejt tvým kmotrem?! A navádí tě k takovej m trestuhonnejm skutkům?! Jen se neplet do podomnejch věcí, Bohumile. Ch tom má ďábel persty. To je satanovo dílo, kerý provádějí.

Lojska (v návalu vášnivého vzrušení, prudce). Tak, tak, Bohumile, zalez rači za kamna, na pekelec, vem siužici do ruky, mísu podmáslí na kolena, voblec kabát a brebencuj mol'libičky, tak se

budeš tátoj líbit. A to má bejt muzkej? (Smích lidí na síni.)

Starý Hilse (chvěje se utajovaným hněvem). A to chceš bejt ránná žena, co? Tak ti to teda řeknu. To chceš bejt máma a máš tuhle takovou šerenou hubu. Tak chceš dát příklad svý cíře, hdyž navádíš muže k nepravostem a nepokojům?!

Lojska (bezohledně). Vašich pámbičkárskejch rad... těch se mý dítě ani jennou nenajel'lo. Proto přeci ležaloušema štyrma ve špině au hadrách. Těma mi nevoschla ani jediná plínka. Chci bejt mámou, abys to vědal! a proto, abys vědal, přeju fabrikantům mor a peklo a naši pomstu! Práuě že sem máma. Můž' to takovej červíček vyderžet?! Co se mi to robě narodilo, víc sem se naplakala než nadejchala, aby se smert nad ním smilovala. Vy ste se čerta starali. Vy ste se mol'lili a zpívali, a já si nohy do kerve uběhala pro jedinkej hernýček podmáslí. Pár set nocích sem si lámala hlavu, jak bych to dětátko na řbitou uložila. Cím takový robě zřešilo, co? že muselo tak bídně skončit — a naproti u Titrichůch, tam je koupaj ve víně a vomejvaj mlíkem. Ne ne! esli se tady něco semele — ani párem koních mě neuderžíte doma. A to vám poudám: esli poženou na Titrichou stavení — budu perní — a pomoc pámbu každýmu, hdo by mě chtěl zaderžet. — Už toho mám dost, touěřte.

Starý Hilse. Tebe ďábli posel'li; tobě už nihdo nepomůž.

Lojska (zuřivě). Vám nepomůž. Ste z cukůch. Bačkory, a ne muzký. Naplít na vás. Ste bramborové, kerý utečou před dětskou řehtačkou. Chlapci, kerý třikrát pěkně poděkujou, hdyž nim něhdo natluče. Máteužilách samý podmásli, že se už ani začervinat nemůžte. Bič na vás vzít a rozehnat trochu tu vaši línou kreu. (Rychle pryč. Chvilka rozpačitosti.)

Matka Hilseová. Covak se stalo Lojsce, tatinku?

Starý Hilse. I nic, maminko. Covak by se ní mohlo stát?

Matka Hilseová. Pouěž, tatínku, esli se mně to jen tak zdá, anebo zvoněj zvony?

Starý Hilse. Budou někoho pochovávat, maminko.

Matka Hilseová. A se mnou to porád eště nechce skončit. Pročpak já už taky neumřu, muži? (Pomlčka.)

Starý Hilse (nechává práce, vzpřimuje se, slavnostně). Bohumile! — Tvá žena nám rekla takový věci. Podvej se, Bohumile! (Obnažuje svá prsa.) Tadyk sedí kulka, veliká jako náperstek. A hde sem ztratil ruku, to ví cisar pán. Myši mně ni névožraly. (Přechází.) Tvá žena — běhala eště po houbách, hdyž sem už zaulast cedil kreu. Proto můž hubácef, jak se ní chce. — Mně to je jenno. Mně je to cela hostejný. — Bát se? Já a bát se? Čeho bych se bál, rekní mně sám. Těch pár vojákůch, kerý sem prej přídou za poustalcima? Panečku! to by bylo! To by ta' hrálo. Ne, ne, trá

sem už na kříž trochu daremnej, hdyby na to přišlo, mám eště kostě jako trámy. Eště bych se nelek ani kolika mizernejch bajonetů. No, a trá bylo i honně zle!? Oh, tuze rád, tuze rád bych si vodpočal. K umření bych se věru nedal dlouho nutit. Rači dnes, než zejtra. Ne, ne. A hdyby hned to bylo! Covak tu jeden zanechá? Tuhle starou mučírnu přeci nebude voplakávat? Fůru ouzkostich a dření, kerým se říká život, těch se už honně rád zbydu. — Ale potom, Bohumile! pak přide něco — a esli si i to člouěk pokazí — potom je tepruváusecko pryč.

Bohumil. Hdo ví, co bude, až jeden umře. Nevidal to nihdo.

Starý Hilse. Poudám ti, Bohumile! nepochybuj vo tom jediným, co my chudý máme. Proč pak bych tu byl seďal — a dřel se do oupadu štyrycet rokůch a víc? a melčky se díval, jak ten tam naproti žije ch přepychu a marnotratnosti — a dělá měni z mýho hladu a starostí. Ch čemu pak? Proto že sem důvěřivej. Mám něco veuší tý bídě. (Ukazuje oknem.) Ty máš ta dyk svý — já až tam nahoře na onom sjetě: to sem si mysel. A dám se trá rozštvertit — já mám svý istý. Říkalo se nám. Bude se soudit, ale my nebudem soudcima, alebrž: „má je pomsta“ praví Pán a Bůh náš.

Hlas (oknem). Kalci ven!

Starý Hilse. Pro mě — dělej ty si, co chceš. (Usedá za stav.) Mněušak nechte bejt.

Bohumil (po krátkém boji). Pudu a pomůžu. Ať přijde, co přijít má. (Pryč. Je slyšeti píseň tkalců z mnoha set hrdel a v největší blízkosti; zní jako otupělý, monotonní nářek.)

Hlasý sousedů
(na síni). } Jemine, jemináčku, ale to ich de jako bra-
bencůch.
} Hde se tuuzalo tolik kalcůch?
} Nevert se, chci taky něco vidět.
} Poďvej se na tu tyčku, co de napřed.
} Ale, ale, tejdě ich je jako máku.

Hornig (vchází mezi lidi na síni). Prauda, to je zasejc jennou poďvaná? To se neuhlídá každej deň. Máte taky přiit k hořenímu Titrichoj. Ty mu to tam zasejc srounali. Nemá už ani barák, ani fabriku, — ani sklep s vínem, inu, dočista nic. Tejdě pijou z flašek . . . neměli ani hdy vytahovať čpunty. Jenna, dvě, tři, a byl kerk dole, třá si třepama pořezali hubu. Kolik ich běhá vokolo a kreu z nich hrejká jako z dobyka. — Tejdě to chtěj sporádat ešte u zdejšího Titricha. (Zpěv davu umkl.)

Hlasý sousedů. Ale ty vopraudu nevypadaj tak zle.

Hornig. Jen nechte bejt! počkejte! Tejdě to tepruvá vemou pořánně do ruky. Koukejte, jak vobcházej zámek zeušech stran. Poďvejte se na toho malýho, tlustýho — co derží žber. Je to z Merklova kovář, tuze vodvážnej člouček. Povalí nejsilnější zvíře jako nic — touřeťte. Hdyž ten dostane fabrikanta do čpárůch — pámbu mu buď milostiu!

Hlasý sousedů. } Bác, tu máš!
} Tamle vletal kámen do vokna!
} Tejdě se třese starej Titrich strachem.
} Vyvěšuje ceduli.
} Ceduli vysterkuje?
} Co je to na ní napsaný?
} Neumíš číst?
} Co by ze mně bylo, hdybycb nedoved číst.
} No, tak čti!
} Bu—dete — ušichni — spo — kojeni, budete—
} ušichni spokojený.

Hornig. To si moh docela nechat. Moc mu to nepomůž. Bratříčkové udělaj po svým. Tadyk je fabrikantům vodzvoněno. Chtěj přec vodpravit mechanický stavý. To je to, co zničilo ruční kalce: to přeci vidí slepej. Ne, ne! i pobožný dou dneska s nima. Ty nepřivede k rozumu žánnej hejtmán ani žánnej strážmister — a tahle cedule už tepruvá ne. Hdo je viďal při práci — ten ví, kolik uhođilo.

Hlasý sousedů. } Lidičky, lidičky, to je lidstva!
} Co chtěj?
} (kvapně). Přecházej most!
} (úzkostlivě). Snad nejdou na druhou stranu?
} (v největším překvapení a bázni). Dou sem,
} dou sem.
} Vyváděj kalce z domůch.

(Všichni prochají, síň je prázdná. Hlouček výtržníků, zašpiněných a zaprášených tváří, kořalkou a námahou zčervenalých, zpustlých, nevyspalých a strhaných, vniká s voláním „Kalci ven!“ do chodby

a rozejde se pak do jednotlivých místností. Do jizby starého Hilse vejde *Bäcker* a několik mladých tkalců, ozbrojených klacky a tyčemi. Když poznají starého Hilse, zarazí se, lehce schlazeni.)

Bäcker. Strejčku Hilse, nechte tý rachoty. Ať mačká lajc, hdo chce. Vám toho není potřá. Vo to se postaráme.

I. mladý tkadlec. Nepudete už nihdá spát hladovej.

II. mladý tkadlec. Kal'lec zasejc musí dostať třechu nad hlavu a košili na tělo.

Starý Hilse Kerej čert vás sem nese s klackama a sekýrama?

Bäcker. Ty rozbijeme Titrichoj vo hlavu.

II. ml. tkadlec. Rožavíme je a sterčíme. fabrikantům do křtánu, aby taky jennou zvěděali, jak hlad páli.

III. mladý tkadlec. Pote s náma, strejčku Hilse! nevodpouštíme nikomu.

II. ml. tkadlec. S náma taky žánnej neměl outerpnost. Ani pámbu, ani lidi. Dopomůžem si tejdě sami k právu.

Starý Baumert (vchází, již trochu nejistější v nohou, zabitého kohouta pod paží. Rozevívá náruč). Bra-tříčku — my smeušichni bratři! Poď na mý serce, bratře! (Smích.)

Starý Hilse. Takle vypadáš, Viléme!?

Starý Baumert. Gustaue, ty!/? Gustaue, ubohej hladouče, dej se vobejmout. (Pohnutí.)

Starý Hilse (bručí). Dej mně pokoj.

Starý Baumert. Gustaue, je to takový. Člouěk musí mít štěstí. Gustaue, podvej se přec na mě. Jak vypadám? Člouěk musí mít štěstí! Covak nevypadám jako hrabě? (Poplácává si na břicho.) Hádej, co jeutomle břichu? Panský žrádlo jeutom břichu. Člouěk musí mít štěstí, aby přišel k šlampaňskému a pečenému zaicoj. — — Jářku: událi sme chybu: musíme do toho.

Všichni (jeden přes druhého). Musíme do toho, hurá!

Starý Baumert. A jak člouěk polkne perní lepčí žvanec, hnedka je touněm znát. Óhyši, člouěk dostane sílu jako bejk. A ta síla se jennomu žene z oudů, že už ani nevidí, kam mlátí. Zatrackaná kreu!

Jäger (ve dveřích, ozbrojen starou jezdeckou šavlí). Událi-sme pár báječnejch outoků.

Bäcker. Už tomu moc dobře hovíme. Jenna, dvě, tři, sme veunitř h domě. Tam už to de, jako hdyž hoří. Žeušecko praská a klepe se. Že iskry líťaj jako ve vohni.

I. mladý tkadlec. Měli bysme udělat taky jennou malej vohýnek.

II. mladý tkadlec. Podpalme bohatejm třechu nad hlavou.

Jäger. To bysme nim toho událi. Pojišťouna by nim to krásně zaplatila. (Posměšek.)

Bäcker. Vocaď potáhnem k Tromtron.

Jäger. Měli bysme taky jennou uhoďit na ouřady. Čet sem, žeušecko neštěstí pochází vod byrokrátůch.

II. mladý tkadlec. Potáhнем berzo na lčín. Budou se k nám porád přidávat.

Starý Baumert (k Hilsemu). Na, a napi se, Gustau!

Starý Hilse. Nepiju nihdá kořauku.

Starý Baumert. To bylo za starejch časůch, dneska sme v iným sjetě, Gustau!

I. mladý tkadlec. Každěj deň není posvícení. (Smích.)

Starý Hilse (netrpělivě). Vy vochlustové, co tu chcete?!

Starý Baumert (trochu ostýchavě, velmi přívětivě). No, podvej se, přines sem ti kohoutka. Můžeš z něj uvařit máti trochu poliuku.

Starý Hilse (zaražen, již přátelštěji). Tak di a pouěž ní to.

Matka Hilseová (poslouchala napiatě, ruku u ucha, teď rukama odmítá). Dejte mně pokoj. Nechci žánnou kohoutí poliuku.

Starý Hilse. Máš praudu, máti. Já taky ne. Takovouhle už tepruvá ne. A tobě, Baumerte! tobě chci eště něco říc. Hdyž starý vyváděj jako malý děti, dábel skáče radostí. Abyste uědali! Abyste ušichniuědali: já a vy nemáme nic společnýho. Po mý vůli tady nejste. Pol'le práva a spravedelnosti tady nemáte co pohledávat!

Hlas. Hdo není s náma, je proti nám.

Jäger (hrubě vyhrožuje). Ty máš ňáko hubu na krivo. Posouchej, starej, my nejsme žánný zloději.

Hlas. Máme hlad, víc nic.

I. mladý tkadlec. Chceme bejt živi a nic víc. A proto sme přeřízli voprátku, na kerý sme viseli.

Jäger. A to bylo cela spráuný! (Drže starci pěst před obličejem.) Řekni eště slovo. Dostaneš jennu — zrouna mezi voči

Bücker. Dejte pokoj, dejte pokoj! Nech bejt starýho. — Strejčku Hilse: my si mysíme: rači umřít, nežli začít zas takle živořit.

Starý Hilse. Covak nejsem tak žiu šedesát let a víc?

Bücker. To je jennu; přeci musí bejt ináč.

Starý Hilse. Jen aby bylo.

Bücker. Co nedostanem po dobrým, vemem si po zlým.

Starý Hilse. Po zlým? (Směje se) To si zrouna připraute posenní vůli. Šak voni vám vokážou, hdo s koho. Jen se těšte, hoši!

Jäger. Snad kůli vojákům? Taky sme byli na vojně. S ňákou kumpanyjej budem berzo hotovi.

Starý Hilse. Hubou, toučřím. A trá by: dvě vyženete a deset ich přide.

Hlasý (oknem). Vojsko de. Dejte pozor! (Všichni náhle ztichnou. Chvíli je slabě slyšetí vojenskou trubku a bubnování. Do ticha zazní krátce a bezděčně.) Zatrackaně! Já se scverknu! (Všeobecný smích.)

Bücker. Hdo tu mluví vo outěku? Hdo to byl?

Jäger. Hdo by se bál někoilika mizernejch ládovaček? Já vám budu komandovat. Byl sem taky ch komisním. Znáм ten švindel.

Starý Hilse. Čím pak chcete třílet? Hoľema, hó?

I. mladý tkadlec. Nechte toho starýho paličáka, nemáušech pět pohromadě.

II. mladý tkadlec. Je vod jakživa trochu přemerštěnej.

Bohumil (vstoupí nepozorovaně mezi povstalce, popadne mluvčího). Takle mluviš vo starým člověkoj?

I. mladý tkadlec. Nech mě bejt, neřek sem nic zlýho.

Starý Hilse (prostředkuje). E, nech ho klábosif. Jen se nezapomínej, Bohumile. Šak von berzopozná, hdo se dneska zmát, esli já anebo von.

Bäcker. Pudeš s náma, Bohumile?

Starý Hilse. Von rači vostane.

Lojska (vchází do síně, křičí). Nezderžujte se. Pro takový pámbičkáře je škoda času. Poďte na návěs! Na návěs máte přiít. Strejčku Baumerte, poďte čerstva, co můžete. Ten major tam mluví na lidi s koně. Maj prej ít domů. Esli honem nepřijete, tak sme to prohráli.

Jäger (na odchodu). Máš pěkně statečného muže.

Lojska. Hde mám jakýho muže? Nemám žádnýho muže!

(V síni někteří zpívají.)

Byl jennou jeden terpaslík,
ejchuchů!
chtěl honně velkou ženu mít,
ejchuchů!

Starý Wittig (přišel z podkroví, se džberem na vodu pro koně v ruce, chce pryč, okamžik zůstává

na síni státi). Na ně! hdo nechce bejt baba, hurá!
(Vyrazí ven Hlouček, v něm Lojska a Jäger, ho následuje s „hurá“!)

Bäcker. Buďte zdráu, strejčku Hilse, eště si spolu pohovoříme. (Chce odejít.)

Starý Hilse. To pude, tervám, ztěžka. Pět let už nebudu žiu. A ty asi dřiu ven nevydeš.

Bäcker (stane udiven). Vodkad, strejčku Hilse?

Starý Hilse. Vodkad pak, nožli z arestu?

Bäcker (divě se chechtá). To by se mně už dáuno hodilo. Tam se člouěk aspoň chleba nají dosyta. (Pryč.)

Starý Baumert (seděl v tupém zamyšlení na stoličce; teď vstává). Je prauda, Gustae, mám špičku. Ale proto mám eště dost jasno tadyuhlauě. Ty mysiš pol'le svýho. Járku: Bäcker má praudu, esli nás nakonec zauřou — v arestu je dycky eště lepčí, nežli doma. Tam je vo jennoho postaráno: není potřá se dřít. Nejdú s nima rád. Ale poďvej se, Gustae; člouěk si musí přeci jennou na chvíli voddychnout. (Zvolna ke dveřím). Buď zdráu, Gustae. Hdyby se něco stalo, pomol'li se za mě, syššíš! (Pryč.)

(Z výtržníků není již nikoho na scéně. Sň se pomalu opět plní zvědavými sousedy. Starý Hilse navazuje osnovu. Bohumil vytáhl za pecí sekeru a zkouší nevědomky ostří. Oba, starý i Bohumil, dojatai mlčí. Z venku proniká šum a hluk velikého davu lidí.)

Matka Hilseová. Nu, pouěz, muži — pol'laha se tolika třase — co se to děje? Co to má bejt?

(Pomlčka.)

Starý Hilse. Bohumile!

Bohumil. Covak zas?

Starý Hilse. Nech sekyru ležet.

Bohumil. Hdo pak by naštipal dříví? (Podpírá sekeru o pec.)

(Pomlčka.)

Matka Hilseová. Bohumile, posechni, co tatínek říká.

Hlas (před oknem zpívající).

Pak terpaslík jen doma byl,
ejchuchů!
a talíře a mísy myl,
ejchuchů! (Zajde.)

Bohumil (vyskočí proti oknu se zatatou pěstí).
Potvoro, nedožírej mě!

(Zazní výstřel.)

Matka Hilseová (se lekla). Óhyši, to už zase je
řmí!?

Starý Hilse (s bezděčně sepiatýma rukama). Oh,
pane bože na nebesích! vopatruj ubohý kalce, vo-
chraňuj mý ubohý bratry!

(Nastává chvíle ticha.)

Starý Hilse (k sobě, rozechvěn). Tejdě teče kreu.

Bohumil Hilse (v okamžiku, když zahřměl výstřel,
vyskočil a svírá nyní sekeru pevně v ruce, zsi-
nalý, stěží se ovládaje hlubokým vnitřním roze-
chvěním). Nu, má člouček eště tejdě kušovat?

Tkalcovské děvče (volajíc ze síně do světnice).
Strejčku Hilse, strejčku Hilse, děte vod vokna.
U nás nahořeulitla kulka do vokna. (Zmizí.)

Milka (strčí, smějíc se, hlavu do okna). Dědečku,
dědečku, voni vytřelili z flint. Pár nich upal'lo.
Jeden se točí do kolečka. Jeden sebou terhá jako
brabec, hdyž mu uterhnou hlavíčku. Ach, já, a
tolika kerve vytěklo —! (Zmizí.)

Žena tkalcova. Pár voni nich poslali na onen
sjet.

Starý tkadlec (na síni). Dejte pozor, tejdě se
pouštěj do vojákůch.

II. tkadlec (nechápatě). Né, koukejte, samý
ženský, koukejte, samý ženský. Snad nechťěj
zvedať sukně! Snad nechťěj plíť po vojácích.

Žena tkalcova (volá dovnitř). Bohumile, podveť
se na svou ženu, ta má víc vodvahy než ty, ta
skáče před bajonetama, jako hdyby vo muzice
tancovala.

(Čtyři muži nesou síni raněného. Ticho. Kterýsi
hlas zřetelně praví.) To je Ulbrichů kal'lec.

Hlas (po několika vteřinách poznovu). Ten už,
tervám, dělat nebude; dostal kulku za ucho. (Je
slyšeti, kterak muži stoupají po dřevěných scho-
dech nahoru. Náhle venku.) Hurá, hurá!

Hlasy v domě } Hdeuzali to kamení?
 } Tejdě se deržte!
 } Se silnice.
 } Pomoc pámbu, vojáci.
 } Tejdě perší kamení.

(Zvenčí úzkostlivý jek a křik šíří se až do chodby. S bázlivým voláním zavřeny domovní dvěře.)

Hlasy v chodbě. } Znova nabíjej.
 } Hnedka zaseje vytřelej.
 } Strejčku Hilse, děte vod vokna.

Bohumil Hilse (žene se po sekyře). Co, co! Co-vak sme stekli psi! Máme žrát prach a volovo místo chleba? (Sekeru v ruce, chvíli otálí, ke starému.) Mám si dát zatřelit ženu? To se nestane! (Vrhaje se ven.) Dejte pozor, tejdě du já! (Pryč.)

Starý Hilse. Bohumile, Bohumile!

Matka Hilseová. Hdepa je Bohumil?

Starý Hilse. Ch pekle.

Hlas ze síně. Děte vod vokna, strejčku Hilse!

Starý Hilse. Nepudu! A hdybyste seušichni stekli! (K matce Hilseové v rostoucím vzrušení). Semle mě postavil nebeskej otec. Prauda, matko? Tady vstanem a uděláme, co sme povinný, a hdyby se třá celej sjet zbořil! (Počíná tkáti. Zazní výstřel. Smrtelně zasažen, starý Hilse se vzpřímí a padne ku předu na prsník. Zároveň zaburácí zesílené „hurá“! S tímto křikem ženou se lidé, kteří dosud stáli v síni, rovněž ven. Stařena několikrátě tázavě praví). Tatínku, tatínku, covak je s tebou?

(Neustálé volání „hurá“! se víc a více vzdaluje.

Náhle a spěšně přibíhá Milka do jizby.)

Milka. Dědečku, dědečku, teď ženou vojáky zeusi, dostali se Titrihoj do domu a řáděj tam jako nahoře u Trajsikrúch. Dědečku!? (Dítě se zarazí, stává se pozorným, vstrčí prst do úst a přistoupí opatrně k mrtvému.) Dědečku!?

Matka Hilseová. Nu, dělej, muži, a řekni něco, jennomu je vopraudu ouzko.

Konec.

(Tkalcovská píseň zpívá se na melodii: „Znám já jeden krásný zámek...“)

ÚPLNÝ SEZNAM
OSOB JEDNAJÍCÍCH:

Dreissiger, majitel továrny na barchety.
Paní Dreissigrová.
Pfeifer, výpravčí
Neumann, pokladník
Přítuční
Kočí Jan
Služebná
Weinhold, domácí učitel Dreissigrových synů.
Pastor Kittelhaus.
Paní pastorová Kittelhausová.
Heide, četnický strážmistr.
Kutsche, četnický závodčí.
Welzel, hostinský.
Paní Welzlová.
Anna Welzlová.
Wiegand, truhlář.
Cestující.
Sedlák.
Hajný.
Schmidt, lázeňský.

Hornig, hadrář.
Starý Wittig, kovář.

Tkalci:

Bäcker.
Moric Jüger.
Starý Baumert.
Matka Baumertová.
Berta }
Emilie } *Baumertovy*.
Bedříšek, syn Emilie (4-letý).
Gustav Baumert.
Starý Ansorge.
Paní Heinrichová.
Starý Hilse.
Paní Hilseová.
Bohumil Hilse.
Lojska, Bohumilova žena.
Millca, dcera (6-letá).
Reimann, tkadlec.
Heiber, tkadlec.
Tkalcová.

Množství starých i mladých tkalců a žen tkalců,
Události tohoto dramatu dějí se ve 40tých létech,
v tkalcovských vesnicích na úpatí Krkonoš.